

Thorsdagen den 12 Mars 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets Utåtande N:o 32, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Åttonde Hufvudtitel.

22:dra punkten.

Herr Berlin: Jag tillåter mig i Kammarens minne återkalla, huruledes till följd af de många framställningar, som af enskilde riksdagsmän vid föregående riksdagar blifvit gjorda angående anställande af provincialläkare på vissa orter i landet, Representationen 1858 hos Kongl. Maj:t i underdänighet begärde, att förslag för reglering af provincialläkareväsendet efter viss plan måtte uppgöras. Ett sådant förslag utarbetades af Sundhets-kollegium och inlemnades till Kongl. Maj:t, som i nådigt Bref af den 9 December 1860 anbefalldes, att detta förslag borde utgöra den norm, hvarefter provincialläkare framdeles borde etableras. På grund häraf blefvo vid 1859—1860 och 1862—1863 årens riksdagar anslag beviljade till 28 stycken nya provincialläkareplatser, hvarefter, sedan ytterligare vid 1865—1866 årens riksdag anslag för 6 sådana platser blifvit lemnade, således af de 48 sådana platser, som enligt nämnda förslag borde tillsättas, för 14 medel ännu icke äro anslagna. Vid 1867 års riksdag blefvo icke några anslag för berörda ändamål beviljade, hvarefter Sundhets-kollegium i underdänig skrifvelse af den 31 sistlidne Oktober gjorde framställning om anslag till nya provincialläkarebefattningar och till tjeustgöringspenningar för provincialläkare, men Kongl. Maj:t fann icke skäl att derom till Riksdagen aflåta nådig Proposition. Emellertid äro de sex provincialläkarelöner, som vid 1865—1866 års riksdag beviljades, använda, i följd hvaraf sålunda, om Riksdagen godkänner, hvad Utskottet under denna punkt föreslagit, provincialläkareregleringen för detta och nästkommande år kommer att blifva stillastående. Jag klandrar icke Utskottet, därför att det i frågans nuvarande skick kommit till det resultat, som Betänkandet innehåller, men jag skulle gerna önska, att Riksdagen nu kunde bevilja medel till några nya provincialläkareplatser. Det förhåller sig verkligen så, att de orter i riket, som äro mest i behof af nya provincialläkare, äro de, som motionären uppgifvit, nemligen Stora Kopparbergs, Jemtlands och Westerbottens län. Det distrikt, inom hvilket Malung i Stora Kopparbergs län ligger,

är så vidsträckt, att provincialläkaren, som bor i Nås, har 22 $\frac{1}{2}$ mil till gränsen för sitt distrikt. I Herjeådalen finnes på en areal af 2.200,000 tunnland endast en provincialläkare, till hvars distrikt dessutom höra de på andra sidan om fjellen liggande Klöfsjö och Rita socknar; och i Westerbottens län finnes endast en läkare för en sträcka af 260 kvadratmil, utgörande Lycksele och Åsele Lappmarker. Frågan, huruvida dessa distrikter skola erhålla nya provincialläkare, är, såsom jag förmodar, blott en tidsfråga, och, om ej denna Riksdag beviljar medel, kommer säkerligen snart en annan Riksdag att göra detta. För öfrigt kostar läkarevården i dessa distrikt redan nu Staten icke så obetydligt utöfver der anställdes läkarens löner, ty provincialläkarne der måste ärligen göra i distriktet fyra rundresor, hvilka Staten måste bekosta.

I sammanhang med löner till de nya provincialläkarne har Riksdagen jemväl beviljat s. k. tienstgöringspenningar, hvilket ock varit nödigt, så vida man skulle kunna få några läkare till dessa trakter. Provincialläkarelönerna äro nemligen icke högre än 1.500 R:dr och praktiken i dessa glest befolkade och fattiga trakter inbringar högst obetydligt. Jag tillåter mig därför på grund af hvad jag nu anfört vördsamt föreslå, att Kammaren måtte så till vida bifalla Herr Dofséns motion, att, för fortsättande af provincialläkarerogeringen, till Kongl. Maj:ts disposition ställas trenne provincialläkarelöner, hvardera till ett belopp af 1.500 R:dr, att utgå under samma vilkor som förut eller att distriktets innevånare skola anskaffa, upplåta och för framtiden underhålla lämplig bostad åt läkaren vid den för honom bestämda stationen; samt att en tillökning uti redan anslagna s. k. tienstgöringspenningar åt provincialläkare beviljas till ett belopp af 1.300 R:dr.

Herr Almquist, Erik Victor: Efter de upplysningar, som den föregående talaren meddelat, återstår icke mycket för mig att säga. Det finns distrikter i det län, jag tillhör, som äro så ofantligt stora, att det är nära på omöjligt för en stor del af befolkningen derstädes att kunna vid behof påräkna någon läkarevård. Jag kan dock icke neka, att det synes mig vara en af Statens dyrbaraste och första pligter, att tillse, det befolkningen i hvilken trakt af vårt land som helst må vid svårare sjukdomsfall kunna vara i tillfälle att erhålla läkarevård. Inom Westerbottens läns lappmark, som utgör en areal af 265 kvadratmil, finnes endast en läkare, hvilket gör, att det hör till undantagen, att en stor del af befolkningen der kan anlita läkaren. Med undantag af några byar, som ligga närmast Lycksele kyrkoplats, der läkaren är stationerad, hafva öfriga byar 20 å 28 mil till samma station. Under sådana förhållanden är det tydligt att folket i dessa trakter för närvarande har föga gagn af den läkare, som finnes. Dessutom förhåller det sig verkligen så som den föregående talaren uppgifvit, att Staten skulle göra en ganska ringa uppoffring genom att bevilja anslag till de nya platser, som motionären ifrågasatt, emedan Staten i allt fall måste bekosta de rundresor, läkarne enligt lag äro skyldige att vissa tider på året göra i distrikterna, hvilken kostnad uppgår till icke ringa belopp. Under loppet af flera år och särskildt för tre år sedan anhölls hos Kongl. Maj:t i underdånighet om tillsättande af en provincialläkare i Åsele, enär man der redan då lätit med icke obetydlig kostnad uppföra bostad åt en läkare och vid-

tagit de öfriga förberedande åtgärder, som äro föreskrifna såsom vilkor för erhållande af nya provincialläkare, men det oaktadt och ehuru Åsele distrikt innefattar en areal af 150 kvadratmil och har 8,000 innevånare, samt således bör taga en läkares hela verksamhet i anspråk, har berörda ansökning icke vunnit nådigt afseende.

På grund af hvad jag nu anfört får jag förena mig om det yrkande, som af den föregående talaren framstälts.

Herr Montgomery-Cederhjelm: Jag tror det i allmänhet vara en riktig grundsats, att Riksdagen icke bör, på grund af framställningar af enskilde motionärer, utan endast på grund af Kongl. Propositioner, bevilja anslag till nya tjänster, enär Kongl. Maj:t ensam kan anses hafva den öfverblick af ställningar och förhållanden, som väl är nödig, för att kunna med säkerhet afgöra, huruvida nya platser inom administrationen äro behöfliga eller icke. I allmänhet har Utskottet, såsom jag tror, vid denna riksdag följt denna grundsats. På grund häraf och under återopande af hvad Utskottet i sitt Betänkande yttrat får jag yrka bifall till detsamma.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels af Herr Berlin, att Kammarren med afslag derå, måtte så till vida bifalla Herr Dofséns motion:

att, för fortsättandet af provincialläkareregleringen, till Kongl. Maj:ts disposition ställas *trenne* provincialläkarelöner, hvardera till ett belopp af 1,500 R:dr, att utgå under samma vilkor som förut, eller att distriktets innevånare skola anskaffa, upplåta och för framtiden underhålla lämplig bostad åt läkaren, vid den för honom bestämda stationen;

samt att en tillökning uti redan anslagna så kallade tjänstgöringspenningar åt provincialläkare beviljas till ett belopp af 1,300 R:dr.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

23:dje punkten.

Bifölls.

24:de punkten.

Mom. a.

Bifölls.

Mom. b.

Herr Statsrådet Carlson: När för mer än tjugo år tillbaka yrkande framställdes om erhållande af anslag till uppförande af ett nationalmuseum, var utan tvifvel meningen icke blott att erhålla nytt förvaringsrum för de spridda konstsamlingarne, riket då egde, utan ock

att genom deras sammanförande på ett ställe gagna på ett annat sätt än hittills varit möjligt, att höja den gren af odling, som med skön konst sammanhänger och hvilken i landet förut icke innehaft den ståndpunkt, som den eger i andra länder, och att således göra samlingarne fruktbarande icke blott för den rent konstnärliga utan jemväl den allmänna och industriela bildningen. Ett af hufvuddragen i vår tids odling är nemligen att dessa olika bildningsströmmar böra genomtränga hvarandra och ömsesidigt ge hvarandra stöd. Före den tid, då nationalmuseum uppfördes och fullbordades, funnos spridda samlingar inom området för skön konst, men större delen deraf förvarades i Kongl. Slottet i en lokal så beskaffad, att man med möda kunde taga fullständig kännedom om dem, och uppsigten af dem besörjdes af en person, som deråt icke kunde egna tillräcklig omsorg. Man hade då en intendent för dem, hvars åliggande finnes omförd i instruktionen för Öfverintendents-embetet. Enligt denna instruktion hade han icke någon annan skyldighet än att hafva vård om och tillsyn öfver samlingarne, att »förvara» och hålla i fullständigt skick befintliga kataloger och, »om något af betydelse sig tilldroge», derom göra anmälan hos Öfverintendents-embetet. Han hade således en fullkomligt passiv role. Konstsamlingarne, sådana de då voro, lemna just ett slående exempel på huru sådana samlingar kunna finnas, utan att åstadkomma det inflytande på den allmänna bildningen som dermed åsyftas.

Nu är den nya lokalen fulländad och öfverflyttningen af konstsakerna dit är skedd. Hvad som återstår är att bringa dem i det skick att de likasom framdragas i ljuset, blifva ett helt och lefvande gjorda, så att de åstadkomma det gagn för den allmänna odlingen, som med dem åsyftats. Förhållandet med dessa konstsamlingar är detsamma som med alla andra samlingar nemligen biblioteker, arkiver och andra slags museer, men saken är olika derutinnan, att, i afseende på de sednare slagen af samlingar, har man i vårt land erfarenhet om sättet huru de böra vara ordnade för att vara rätt gagneliga, men sådan erfarenhet har man deremot icke i afseende på konstsamlingarne, just därför att de hittills icke i vårt land varit samlade på ett ställe. Om jag till exempel tänker mig ett bibliotek, är det icke nog att det finnes böcker och att de stå på sina hyllor. De äro såsom sådana blott en död skatt; men för att blifva lefvande gjorda fordras det en person, som bearbetar denna skatt och som besitter nog erfarenhet och tillräcklig insigt för att kunna verkställa en sådan bearbetning. Därföre finnes vid biblioteken en person, som står i spetsen för dem och ordnar det hela dervid. Man har derefter hans närmaste man, som sköter det löpande af göromålen och som besörjer utlåningen samt en eller flere amanuenser såsom biträde. Frågar jag derefter, huru samlingarne i arkiverna ansetts skola kunna göras fruktbringande, så har man ansett, att jemväl der borde i spetsen stå en man, som hade den djupa bildningen, att han kunde inse, huru arkivernas samlingar skulle göras gagneliga för den allmänna odlingen. Närmast hans sida stå en eller två vetenskapligt bildade män för emottagande, förvaring och vård af de handlingar, som till arkivet höra och under dem två amanuenser.

Denna organisation har till sina grunddrag blifvit följd i det uppgjorda förslaget till stadgar angående styrelsen och förvaltningen af de

i nationalmuseum förvarade konstsamlingar. Jag kan anföra än ett exempel derpå, att denna organisation synes vara grundad i sakens natur. Efter hvad Vitterhets- Historie- och Antiquitetsakademien anmält, förefinnas jemväl behof af en särskild föreståndare för samlingarne af antiqvitets sakerna, ehuru deras omfång är jemförelsevis inskränkt. Genom detta organisationssätt blifver ett bibliotek tillgängligt för alla dem, som bilda sig genom läsning, och arkiverna kunna lemna forskaren de upplysningar, hvarigenom de visa sig vara rätt gägneliga; och på detta sätt vore ock afsigten att göra samlingarne för skön konst ej blott till en massa kuriositeter utan så beskaffade, att de blefve fruktbarande för den allmänna bildningen och gäfve en föreställning om hvad menniskonillet har skönast tänkt och utfört. Den personal, som Kongl. Maj:t föreslagit att utgöra styrelsen och förvaltningen af berörda samlingar, består af två tjänstemän med deras biträden. Det förslag till stadga för styrelsen af museum, som blifvit bilagdt den Kongl. Propositionen, innehåller motiverna för den afsedda anordningen och i detta förslag finnas, såsom jag tror, någorlunda fullständigt uttryckta grundtankarne för ifrågavarande organisation. Direktören, som skall stå i spetsen för det hela, skall enligt dessa stadgar ega en så omfattande bildning, att han kan leda det hela men tillika sjelf deltaga i arbetet. Hans sak skall det vara att leda sjelfva arbetet och uppgöra en plan derför, hvarigenom det ock får en stadgad gång, vidare att kritiskt bestämma de konstverk, som vi ega, samt för samlingarnes grundliga kännedom göra kritiskt historiska beskrifningar öfver de särskilda konstföremålen, utgifva tillförlitliga kataloger till allmänhetens tjänst, uppmärksamt följa den estetiska och konsthistoriska vetenskaps utveckling i andra länder, taga noggran kännedom om de särskilda samlingarnes innehåll och beskaffenhet, uppgifva de fördelaktigaste sätten för deras förfullständigande och oafbrutet beflita sig om deras förkofran. Intendenten åter skulle hafva de mera löpande göromålen, såsom hafva tillsyn öfver konstverkens yttre vård, vaka öfver konstverkens förevisning samt i allmänhet hafva uppsigten öfver samlingarnes ekonomi. Utskottet har nu föreställt sig, att dessa funktioner skulle kunna förenas hos en och samme person. Det är denna föreställning, hvilken, om den gör sig gällande hos Representationen, skulle, som jag befarar, väsendtligt motverka sjelfva ändamålet med musei inrättning och hvarigenom detta icke skulle bereda nationen det gagn som dermed åsyftats. Dessa två tjänster kunna svårligen förenas i samma hand, derföre att det vore för mycket för en person. Att på samma gång besitta de egenskaper, som, efter hvad jag förut nämnt, man ansett borde fordras af en chef för museum, och att fullgöra hvad honom åläge samt derjemte nöjaktigt uträtta alla de praktiska småbestyr, som åligga en intendent, iror jag icke vara möjligt, och det är ej heller bekräftadt af erfarenheten. Men det finnes dessutom ett annat skäl, hvarföre dessa tjänster icke kunna sammanslås, det nemligen att det fordras olika egenskaper för att fullgöra den ena och den andra tjänsten. Den, som skall vara intendent, hör vara en utöfvande artist, så att han kan uppgifva, huru konstverken skola vårdas och vidmagthållas och jemväl sjelf taga hand derom; men just till följd häraf kan det ock lätt inträffa, att han med förkärlek vänder sig åt ett visst håll, så att, om han till exempel är målare, han

hufvudsakligen egnar sin uppmärksamhet och omvårdnad åt taflorna, och om han är bildhuggare åt de plastiska konstverken. Direktören åter bör hafva den omfattande insigt, att han kan öfvervaka och göra fruktbarande det hela. Denna tanke återfinnes ock i de organisationer, man har i andra länder. Om man till exempel ser på organisation af museerna i Sachsen, som är jennförligt med vårt land i flera hänseenden, fastän det har rikare konstsamlingar och därför behöfver större personal för deras vård, finner man, att den är uppgjord efter berörda tanke. Vid hvar och en af de talrika samlingarne derstädes finner man en direktör, som sköter det hela, och en inspektör, som har samma bestyr hvilka här skulle åligga intendenten.

Man invänder att våra samlingar äro så små. Jag svarar derpå, att de äro det ingalunda. Det har redan, ehuru ännu icke undersökningarne äro fullständigt afslutade, visat sig, att våra konstskatter äro större än vi trott, ja, att de i vissa hänseenden äro utmärkta. Dertill kommer, att de äro fördelade i så många förgreningar, hvilket har till följd att det erfordras en ganska omfattande verksamhet för att rätt och ändamålsenligt ordna dem. Vidare säger man, att förvaltningskostnaden är för stor i förhållande till hvad man kan utgifva för samlingarnes förökande; men jag tror, att, om man vill taga reda på ställningen i öfriga delar af Europa, der museer finnas, som anses hafva gagneligt inflytande, man skall der finna enahanda förhållande. I Berlin till exempel depenserar man en årlig summa af 44,000 R:dr för samlingarnes förökande, men förvaltningskostnaden uppgår till mera än 100,000 R:dr årligen och detta sker i ett så sparsamt land, sådant som Preussen, der man visserligen icke på tjenstemäns aflöning använder mer än nödigt är; men det är ett land, som för vetenskap, skön konst och allmän odling uppoffrar mycket. Man får dessutom ej förglömma att hvad man uppoffrar för aflönande af styrelsepersonalen, det får man icke anse vara gjordt för tjenstemannens, utan för det allmännas skull, emedan konstsamlingarne blifva ett dödt kapital, derest icke personliga krafter komma dertill. Det är sannolikt äfven en sådan åsigt, som föranledt Utskottet till en så ovanlig åtgärd, som att utan särskildt derom väckt förslag höja en tjenstemans lön utöfver hvad som blifvit af Kongl. Maj:t begärdt. Dervid bör man tillika erinna sig att den tjensteman, hvars lön man sålunda höjt, eller intendentens, redan finnes anställd.

Det är visserligen för detta ärende ett missöde att det framkommit vid en riksdag, som har till grunddrag att vara sparsam, och det af helt naturliga skäl, när Riksdagen har så litet att disponera. Men detta förslag skulle icke heller vid denna riksdag hafva blifvit framlagd, derest icke sista Riksdagen uttryckligen begärt, att Kongl. Maj:t måtte vid denna riksdag framlägga förslag till de för vårdande af nationalmuseum nödiga utgifter äfvensom förslag till ordnande af musei samlingar utaf en förvaltning, hvilken genom sin sammansättning lemnade tillförlitliga garantier för behörigt vårdande af den Statens dyrbara egendom, som innefattas i dess konstsamlingar. Det är, som sagdt, ett missöde visserligen att förslaget måtte framställas vid denna riksdag, men, om man öfverser hvad som nu begärts och de kostnader, som nedlagts på musei uppförande, samt besinnar, att ändamålet icke kunnat vara

att blott bygga ett hus, utan att genom samlandet utaf sina konstskatter söka i sin mån inverka på den allmänna bildningen, kan jag icke finna annat än att den nu begärda tillökningen af 5,000 R:dr i anslaget för värden af samlingarne i museum, på hvars uppförande nationen uppförat ett par millioner, ej må anses för stor; och då ögonblicket nu är inne för att göra dessa samlingar fruktbarande och, om jag så får säga, sätta lif i det hela, synes det mig icke vara riktigt att vägra de begärda medlen. Den af Kongl. Maj:t uppgjorda planen för museets förvaltning kan måhända modifieras och det kan möjligtvis finnas mer än ett sätt att utföra den grundtanke, som för densamma ligger till grund, men att det skall finnas en ledande styresman för det hela, så framt det ändamål, som med museet afses, skall vinnas, derom är jag för min del öfvertygad; och då förslaget blifvit uppgjort i öfverensstämmelse med denna grundtanke, får jag för min del uttrycka den önskan, att Kongl. Maj:ts Proposition måtte bifallas.

Friherre Nordenfalk: Till den fullständiga utredning af frågan, som lemnats af den föregående talaren, ber jag få loga några ord. Sedan Representationen vid sista riksdagen aflät till Kongl. Maj:t underdånig skrifvelse, att Kongl. Maj:t ville vid denna riksdag framlägga förslag till normalstat för nationalmuseum under iakttagande, dels att denna inrättning icke komme att ådraga Staten större kostnader än som funnes för ändamålet oundgängligen nödiga, dels ock att förvaltningen genom sin sammansättning lemnade tillförliga garantier för behörigt värdande af den Statens dyrbara egendom, som innefattas i dess konstsamlingar; kunde man hafva grundad förhoppning, att detta förslag skulle vara väl genomtänkt, innan det för riksdagen framlades. Jag tror ock, att detta är fallet och att de föreslagna utgifterna blifvit begränsade så mycket som varit möjligt, om det åsyftade ändamålet skulle uppnås. Stats-Utskottet har dock varit af annan mening, i det att det dels ansett, att Kongl. Maj:t ej med tillräcklig sparsamhet förfarit, i följd hvaraf Utskottet på det begärda anslaget afprutat 6,000 R:dr. dels ock att den af Kongl. Maj:t uppgjorda planen för styrelsens för museum sammansättning varit oriktig, i det Utskottet förmenat, att hvarken direktör eller sekreterare vore behöfliga. Deremot har Utskottet föreslagit, att intendenten nog ock kunde vara chef, blott hans lön skulle ökas med 500 R:dr. Det förefaller mig dock något eget att Utskottet kan tro, att en styresman för museum, han må nu kallas chef, eller direktör, eller intendent skulle kunna erhållas för en så ringa aflöning; och då han derjemte efter Utskottets förslag skulle sättas endast på förordnande, torde det blifva än svårare att anskaffa en sådan, synnerligen när man tillika tänker på de fordringar man ställer på honom. Jag vill icke tala om hans ställning till den ombytliga, oansvariga nämnd, deri Utskottet nu vill se den *garanti* för behörigt värdande af Statens konstsamlingar, som Utskottet vid föregående riksdag med skäl lade så mycken vikt vid. Utskottet synes äfven hafva ansett att det varit så lätt att anskaffa tjänstemän i detta verk, att Utskottet föreslagit, det jemväl de båda amanuenserne och kamereraren borde sättas på förordnande.

Vore saken verkligen så enkel, som Utskottet tagit den, då frågar jag, hvarför den underdåniga skrifvelsen behöfdes, och hvarför icke man »på rak arm» vid sista riksdagen gjorde upp förslag till styrelse för museum. Man har anmärkt, att kostnaden för museets *förvaltning* vore för stor, då man till *inköp* af konst saker icke hade ett större årligt anslag än 3,000 R:dr. Jag tror dock icke, att denna anmärkning har någon synnerlig betydelse, hufvudsakliga ändamålet med musei styrelse är väl icke att öka dess samlingar utan att väl vårda dem och i öfrigt med dem så förfara, att hvad som finnes blir till gagn för bildningen, så att nationen deraf drager full intellektuel ränta. Jag beklagar, att anslaget till inköp af konst saker icke är större, men det hindrar icke, att hvad man för förvaltningen begärt är väl behöfligt. Jag tror och hoppas, att, då Första Kammaren i går till en konstanstalt, som fick uppbära så skarpa kanske förtjenta förebräelser, beviljade ett anslag af 75,000 R:dr, Kammaren nu till en institution, som väl icke må anses mindre gagnelig, skali bevilja ett belopp, som är mindre än hälften af nämnda summa. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Grefve Hamilton. Henning: Den, som här yrkar bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, har goda utsigter till framgång. Den, som försvarar Utskottets Utlåtande, står sämre, men kan dock hoppas på några röster; men den som i likhet med mig hyllar hvarken den ena eller andra äsigten befinner sig i den sämsta belägenheten. Det oaktadt anhåller jag vördsamt att få underställa Kammaren mina anmärkningar emot Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag; beroende det på Kammaren att på dessa anmärkningar fästa det afseende, de må förtjena. Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag synes mig hafva en gemensam förtjänst, den nemligen att göra förvaltningen af nationalmuseet oberoende af Öfverintendents-embetet. Jag säger ej detta för att klandra eller nedsätta detta embete såsom sådant, ty der finnes utan tvifvel ganska mycken insigt och esthetisk bildning, äfven utom både arkitekturens och karrikaturens område. Det besitter säkerligen all den skicklighet, som erfordras, men dess bestämmelse är att vara ett godt Öfverintendents-embete, icke något annat. Det synes mig sålunda böra anses såsom en gifven förtjänst uti båda ifrågakomna förslagen, att de ställt museum under en särskild chef. Ett fel i båda synes mig deremot vara att de velat nu redan ställa hela anslaget till museum på ordinarie stat. Jag vill dock icke heller med denna anmärkning rigta ett klander mot någon, ty Riksdagen har hos Kongl. Maj:t begärt att få plan till en organisation af museets styrelse och naturligt var, att Kongl. Maj:t då skulle vilja söka åstadkomma en så fullständig organisation som möjligt. Men denna inrättning är ännu så ung, att man icke kan med någon sannolikhet bedöma, hvilka frukter den kan bära. Jag vill nu emellertid lemna detta derhän, och vända mig till det speciela af frågan. Kongl. Maj:t har föreslagit, att aflöningen till chefen eller direktören borde bestämmas till 5,500 R:dr om året. Att en sådan chefsplats är nödig har chefen för Ecklesiastik-departementet fullständigt utvecklat, och det synes mig ligga i sakens natur att, om museum skall uppfylla sin bestämmelse, högsta uppsigten deröfver måste anförtrös åt en enda person, som har en så stor vetenskapligt-esthetisk bildning, att han kan uppfatta museet

betydelse för den allmänna bildningen och göra de dyrbara samlingarne derstädes verkligen fruktbarande i den rigtning, som med dem äsyftas. Deremot kan jag icke inse, hvarför Kongl. Maj:t föreslagit denna chefs aflöning högre än den, som tillkommer andra chefer i samma belägenhet. Så har t. ex. chefen för Riksarkivet en lön af 5,000 R:dr. Riksantiquarien, som tillika är föreståndare för dyrbara antiquariska konst-samlingar, har likaledes lön af 5,000 R:dr. Hvarför då chefen för museum skulle hafva större lön, är mig ej rätt klart. Man kan visserligen säga, att Riksarkivarien och Riksantiquarien svårligen kunna lefva på en lön af 5,000 R:dr, och att man för dem måste beräkna inkomster på annat håll. Jag tror dock icke, att man vid bestämmandet af löner för tjänstemän, i synnerhet chefer, bör taga i beräkning, huruvida de kunna hafva en enskild i någon mån lönande verksamhet, utan att lönen bör bestämmas med afseende å tjänstens beskaffenhet, och jag tror då att chefen för museum och cheferne för andra vetenskapliga bildningsanstalter kunna sättas i likhet med hvarandra. Om jag således icke har något emot att det tillsättes en chef för museum och att *honom* på ordinarie stat uppföres en lön af 5,000 R:dr, tror jag deremot, att anslaget till chefens biträden icke ännu bör på ordinarie stat uppföras. Jag tror nemligen, att, innan museum blir fullt ordnad, det kan vara svårt att säga, huru många biträden der behöfvas, likasom äfven att en mängd omständigheter kunna göra medlens fördelande på annat sätt, än nu föreslagits, nödigt. Någon vidare anmärkning mot den Kongl. Propositionen har jag icke. Beträffande åter Utskottets Betänkande, ligger åter en anmärkning mot detsamma redan i den omständigheten, att jag anser det i spetsen för museum bör stå en chef, så aflönad, som jag här ofvan uppgifvit. Att sätta en intendent till chef anser jag vara i hög grad olämpligt. Och vid detta tillfälle skulle en sådan åtgärd förorsaka så mycket mer olägenhet, som nuvarande intendenten redan är med fullmakt på denna syssla försedd, men har så många andra göromål att vården af museum för honom måste blifva en bisak, då deremot chefskapet der väl fordrar en mans hela arbetskraft. Vi vota nemligen att den nuvarande intendenten, hvars stora skicklighet i många afseenden icke kan bestridas, tillika är professor vid de Fria Konsternas akademi, och har såsom sådan i lön 2,000 R:dr; direktör vid samma akademi med ett arfvode af 1,200 R:dr och fri bostad; tillika intendent vid Kongl. slottet med en aflöning, som jag icke med någon säkerhet kan uppgifva. Det är påtagligt, att alla dessa befattningar måste taga hans tid så i anspråk, att han icke kan egna någon afsevärd tid åt musei angelägenheter; och det torde därför på intet sätt vara lämpligt att göra intendenten till chef för museum. Stats-Utskottet har icke fixerat några bestämda löner för amanuenserne, utan ställt för deras aflöning 3,000 R:dr till Kongl. Maj:ts disposition, och jag tror, att det skulle vara lämpligt, att man förföre på samma sätt med intendentslönen, till dess museets angelägenheter blifvit något mer ordnade. Men då det i allmänhet är svårt att genast fatta sin mening angående förslag till förändringar i en uppgjord löneregleringsstat och frågan i allt fall torde tarfva en vidare utredning, får jag anhålla, att Stats-Utskottets Betänkande måtte till Utskottet återförvisas.

Herr von Möller: Ehuru det måhända torde synas djerft att vilja taga i försvar Stats-Utskottets förevarande förslag, då tvänne utmärkte talare redan yttrat sig deremot, så har jag likväl, enär den ena af dessa talare ingifvit mig förhoppning, att det skulle finnas några, som icke dela deras åsichter utan hylla Utskottets förslag, vägat anhålla om ordet för att anföra några ytterligare skäl för Utskottets beslut i denna fråga.

Man talar mycket om Statens behof af besparingar, men benägenheten därför tyckes ej vara särdeles stor; och ett bevis därför ser jag för min del i tillstyrkandet af Kongl. Maj:ts nu föreliggande Proposition. Om den föreslagna tjänstemannapersonalen i och för värdan af Nationalmusei samlingar, såsom förslaget finnes den Kongl. Propositionen bilagd, kunde anses ovilkorligen nödig, så skulle jag visserligen icke påyrka bifall till Stats-Utskottets förslag; men då musei konstsamlingar blifvit ordnade och hittills värdade utan anmärkning från Ecklesiastik-departementet eller missbelåtenhet från allmänhetens sida, tror jag ej att nu föreslagna tillökning i musei tjänstemannapersonal är af behofvet oundvikligen påkallad. Hvad särskildt angår den chefsplats, som för öfverinseendet öfver dessa samlingar blifvit föreslagen, så måste den person, som skall bekläda denna befattning, enligt hvad af en annan talare framhållits, vara utomordentligen kvalificerad, innehafva specialkunskaper i alla delar af vetenskap och skön konst, kunna kritiskt bedöma konstverk i olika brancher, följa och jemföra ländernas framsteg i odling af de sköna konsterna m. m. Att finna en person med sådana egenskaper tycks vara svårt, om ens möjligt. Att, såsom Utskottet föreslagit, bestämma ett så obetydligt belopp som 3,000 R:dr såsom lön åt en chef, som på detta sätt förvaltade Statens betydande konstsamlingar, hade icke kunnat försvaras, såvida Stats-Utskottet trott, att man kunnat finna en så mångsidigt bildad och framstående person. Stats-Utskottet har haft sina skäl att härom tveka och har därför, i sitt förslag till aflöningsstat, icke velat gå längre än som skett, helst Utskottet ansett att förvaltningen nu icke erfordrar en större personal än under de år då, till följd af omflyttningar och andra omständigheter, en vida besvärligare tjänstgöring och uppsigt derutinnan tarfvats. En talare har framhållit: att det embetsverk, som hitintills haft ledningen af anordnandet och värdan af musei konstsamlingar sig anförtrött, äfven »utom arkitekturens och karrikaturens område», eger insigt och esthetisk bildning. Jag tror att dessa sednare egenskaper visat sig varit fullt tillräckliga, för att hitintills anordna och värda nationalmusei konstsamlingar. Utan att för öfrigt anse behöfligt, att här taga detta embete i försvar, anser jag att liksom Vetenskaps- och Antiquitets-akademierna utöfva öfvertillsynen vid de samlingar, som åt dem anförtröts, en likartad kan verkställas af Akademien för de fria konsterna, då det rör Statens konstsamlingar. Detta har äfven Utskottet påpekat, då det bland ledamöterna af nämnden främst ställt pråses för de Fria Konsternas akademi.

Utskottet har föreslagit att öka lönen för intendenten, i hvilken Utskottet sett chefen för det nya embetsverket. Utskottet har ej känt, att den nuvarande intendenten innehar flera tjänster och sin befattning vid museum enligt Kongl. fullmakt. Att under närvarande förhållanden ytterligare öka hans lön, anser jag olämpligt och får därför föreslå, att till punkten c måtte göras följande tillägg: att, intilldess intendents-

befattningen blifver ledig, den nuvarande intendenten endast åtnjuter den honom enligt fullmägt tillkommande lön 2.000 R:dr, samt öfriga 1.000 R:dr ställas till Kongl. Maj:ts disposition; hvarå jag anhåller om proposition.

Friherre Silfverskiöld: Ehuru, såsom föregående talare redan anmärkt, det icke kan vara särdeles tacksamt att försvara ett förslag till nedsättning i af Kongl. Maj:t begärda anslag, så vågar jag dock denna gång hoppas att Kamraren icke fattat föresats att i allo motsätta sig så beskaffade nedsättningar, utan att taga i öfvervägande hvad Stats-Utskottet föreslagit. Af den förste ärade talaren har, bland annat, framställt skäl för Regeringens begäran om anslag till en särskild chef för nationalmuseum. Han jämförde dervid närvarande förhållanden med dem, som voro rådande i andra länder i afseende på deras biblioteker och konstsamlingar, hvilken jämförelse äfven ledt honom till antagande deraf, att bredvid denna chef bör finnas en honom närstående man för tillsyn å verkställigheten af beslutade arbeten. Samme talare yttrade sig jemväl i sammanhang härmed om det förhållande, att Antiquitets-akademien samlingar förvaras i nationalmuseum. Han sade nemligen att dessa samlingar stodo under en särskild värd af Riksantiquarien, hvilken dervid icke vore att betrakta annorlunda än såsom en slags intendent. I detta yttrande ligger ett bevis för omöjligheten att finna en chef för sådana samlingar, som icke delar intendents bestyr. Jag vill icke bestrida att andra länder i Europa hafva sina nationalmuseer ordnade enligt den Kongl. Propositionen, och deribland i Sachsen, som han ansåg med Sverige jämförligt, men Sveriges museum kan icke i dessa afseenden gerna jämföras med museum i Dresden eller fordra att dess konstföremål skola på samma vis värdas och förvaltas. Dessa skäl förefalla således mig, som deltagit uti samt känner motiverna till Utskottets beslut, rätt bevisande, ty man har ansett, att, då en chef kunnat undvaras under den tid museum ordnats, han icke heller sedermera bör anses oundgänglig. Det har äfven anmärkts, att föregående Riksdag beslöt och aflät underdänig skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran att Kongl. Maj:t måtte föreslå anordnande för museets samlingar af en förvaltning, som lemnade tillförlitliga garantier för värden af denna Statens dyrbara egendom. För hvar och en, som genomläst det Kongl. förslaget, synes tydligt, att Kongl. Maj:t ansett dessa garantier ligga hos den föreslagna näranden, enär såsom Utskottet ock med skäl förmenat, denna nämnd skulle ega beslutanderätt i de viktigaste ärendena. Således är beskyllningen, att Utskottet skulle åt denna oansvariga nämnd hafva hänskjutit värden utaf museum, ogrundad och anmärkningen återfaller i stället på sjelfva förslaget. Då, såsom jag förut nämnt, musei samlingar kunnat ordnas utan chef och behovet af en sådan först kan komma i fråga, då en mängd andra Statens samlingar blifvit till museum öfverflyttade, för att med dess samlingar gemensamt värdas, så torde Kamraren finna att i en så beskaffad tid som nu, då man måste tänka på nödiga besparingar i nästan alla vägar, och då man i allmänhet fäst sig vid nödvändigheten af revision utaf embetsverken, man icke bör besluta utgifter för tillskapande af nya tjenster och verk. Jag föreställer mig att man, i sammanhang med förändringar i embets-

verken, så organiserar dessa, att värden om ifrågavarande samlingar kan överlemnas åt något af dem. Hvad beträffar den af siste talaren gjorda anmärkning, rörande intendentsbefattningen, att denna icke skulle så upptaga en persons hela tid, att denne icke kunde jemväl sköta en annan tjänst, så anser jag denna välgrundad, likasom jag villigt erkänner befogenheten af det tillägg, han vid punkten c föreslagit, och hvilket jag icke vill motsätta mig, då jag nu emellertid yrkar bifall till Utskottets i punkten b gjorda hemställan.

Herr Montgomery-Cederhjelm: Då Chefen för Eclesiastikdepartementet med sin stora sakkänedom och sitt vackra språk tillkännagifvit, hvad en chef för nationalmuseum bör vara, har han på samma gång ingifvit oss en hög tanke om en sådan embetsmans verksamhet. Likväl tror jag att det med denna målning förhåller sig som med åtskilliga andra, och att den således utgör en beskrifning på ett ideal, hvilket, i likhet med Kellgrens sköna Lydia, icke finnes till. I allmänhet är det att förmoda, att med den vis inertia, som vidlåder menskligheten, chefen icke kommer att åtaga sig andra åligganden än dem, som finnas i stadgarne för honom uttryckta. Dessa åligganden äro i stadgarne upptagna under åtta punkter och bland dessa innehålla endast två positiva föreskrifter om visst arbete; den ena, att öfver de särskilda samlingarne upprätta inventarier och kataloger, och den andra, att inom Mars månads utgång afgifva berättelse angående samlingarnes förvaltning under föregående året. De öfriga sex föreskrifterna utgöra mera allmänna fraser. I sanning, ett mycket angenämt göra, och jag är förvissad att platsen, om den tillsättes, kommer att utgöra mera en poste d'honneur än en poste de fatigue. Om man sedan tar reda på hvad nämnden åligger, så finner man allt mera bekräftadt att chefen, som skall hafva hög rang, har litet eller intet att göra. Den, som dock egentligen kommer att draga lasset, är intendenten. Det är i allmänhet fråga om att vid statsutgifternas bestämmande kunna vinna besparingar, och då Utskottet velat tillmötesgå dessa anspråk hellre än att godkänna förslag om inrättande af nya onödiga chefsplatser, så har jag af denna anledning, bland andra, trott, att Utskottets förslag icke skulle mötas med sådant ogillande, som jag nu funnit. En talare, vid hvars ord bör fästas största afseende, har sagt, att Utskottets förslag har mycket få anhängare. Utskottet har i allmänhet under denna riksdag icke varit så lyckligt att för sina förslag till besparingar vinna sympatier inom denna Kammare, men jag tror att det i afseende på denna fråga kan bjuda ganska goda skäl för sitt förslag. Det har blifvit föreslaget en tillökning för samlingarnes föreståndare af icke mindre än 6,000 R:dr, då deremot för inköp af konstföremål blott äskats ett anslag af 3,000 R:dr. Utskottet har tagit denna sak i betraktande och Grefve Hamilton, som fruktat att Utskottets förslag icke skulle vinna några sympatier, har i denna punkt icke kommit så långt ifrån Utskottets mening. Han ansåg nemligen, lika med Utskottet, att endast en föreståndare för museum borde finnas. Han kallade den för chef, Utskottet benämnde honom intendent; men i hvilket fall som helst är en af de föreslagna cheferne obehöflig. Jag tror likväl, att Grefve Hamiltons förslag i ett fall är bättre än Utskottets, ty 3,000 R:dr kommer att för denne förestån-

dare blifva för litet, då han såsom ensam får så mycket att göra, att han måste egna all sin tid och alla sina krafter åt att sköta och värda samlingarne. Då man för så ringa aflöning icke kan fordra, såsom här bör ske, att en dertill skicklig person skall offra hela sin tid åt värden af och tillsynen öfver konstsamlingarne, så har jag af detta skäl icke något emot att instämna i Grefve Hamiltons yrkande om återremiss, för att få frågan inom Utskottet noggrannare behandlad, ehuru jag tviflar att resultatet blir annorlunda än nu. Jag tror dock på skäl, som jag anført, eller hufvudsakligen att intendenten fått sig tillagd för liten lön, att denna fråga böra komma under förnyadt öfvervägande, och anhåller derföre, att Utskottets Betänkande måtte återremitteras.

Herr Bergstedt: Min ärade granne här på estraden, som hade ordet närmast före mig, yttrade att hans ställning var otacksam, då han hvarken kunde yrka bifall till den Kongl. Propositionen eller till Utskottets förslag. Samma sak är det med mig, men min ställning är vida tacksammare, då jag har ett godt stycke väg att gå gemensam med den ärade talaren.

Jag önskar vid detta tillfälle egentligen betrakta frågan ur två synpunkter, som den föregående diskussionen lemnat nästan oberörda, och på den första af dem har jag sjelf blifvit förd genom det särdeles innehållrika och, från talarens egen ståndpunkt, med bindande bevisning genomförda anförande, hvarmed Herr Chefen för Ecklesiastik-departementet öppnade öfverläggningen. Det omnämmande han derunder gjorde af anordningarne vid några utländska bibliotek kom mig att tänka på eu omständighet vid beviljande af det första anslaget för nationalmuseum. När Propositionen derom framlades för Ständerna hette det att den äsyftade byggnaden äfven skulle inrymma det Kongl. biblioteket, och detta föregifvande medverkade i väsentlig mån till anslagets beviljande. Hvarje sakkunnig visste emellertid att sådant hvarken var eller kunde vara meningen. Det Kongl. biblioteket, icke stort men ytterst dyrbart och väl sammansatt, fordrar ensamt för sig en nästan lika stor, fastän lyckligtvis ej på långt när så dyr byggnad som konstmuseet. Men den vetenskapliga institutionen tyckes halva efter den stunden fallit i Statsmagternas förgätenhet, och jag begagnar gerna denna anledning att påminna om dess tillvaro. Den bor ännu qvar i en lokal, så usel att den endast kan jämföras med ett stall, der den dyrbara samlingen delvis rätt illa medfares af fukten, och denna Kammares ledamöter skulle ej vilja inrymma sin betjening i sådana eländiga skrubbar, som för närvarande utgöra bibliotekets arbetsrum, medan konstmuseet, den yngre, vackrare och förnämre system, stolt speglar sina behag i den prägtiga midt emot liggande vattenspegeln.

Men sådant är världens skick, att det allvarliga och nyttiga alltid kommer i andra rummet för det vackra och glänsande. Den estetiska kulturen, elegant och värmande, hänför sinnen, som vilja roas och syselsättas, och man blir så lätt och ledigt intressant i umgänget med en smula konstbildning, medan den vetenskapliga odlingen mera tilldrager sig en kylig aktning på afstånd. Mig synes att särskildt i vårt land är den lätta kulturen, som kan kallas odlingens blomma, alltför mycket tillgodo-

godosedd på den allvarsammare bildningens bekostnad, och det synes mig både önskligt och görligt, att bättre än hittills skett afväga förhållandet emellan vetenskap och konst. Våra konstsamlingar äro ganska aktningssvärda i förhållande till våra offentliga tillgångar, ehuru det praktfulla palatset, hvori de nyligen blifvit herbergerade, kanske är något för mycket pompöst för innehållet. Men med fullt erkännande af dessa konstskatters värde i sig sjelf och såsom uppfostringsmedel för allmänheten, kan jag åtminstone för det närvarande icke för deras värdande bidraga till beviljande af större anslag än det af Utskottet föreslagna.

Den andra synpunkten, hvarur jag önskar se saken, har åtminstone blifvit i förbigående antydd af ett par föregående talare. När jag genomläste den Kongl. Propositionen föll mig genast i ögonen ordet »chefen», ett något oväntadt uttryck, som konsten här skulle få att göra bekantskap med. Här föreligger alltså stommen till ett nytt litet embetsverk, med sin välbeställda chef, liksom vi ej redan hade tillräckligt många sådana, äfven om en af dessa egendomliga inrättningar, hvarmed jag såsom ledamot af Konstitutions-Utskottet nyligen haft tillfälle att göra bekantskap, lagt sig till en hvila, hvars lufva ro jag hoppas att ingenting skall störa. Äfven de stora förvaltande verken, hvilkas omfattande och på samhället djupt ingripande embetsverksamhet, likasom deras stora historiska traditioner, ingifver aktning, synas i närvarande ögonblick med nödvändighet fordra en lättare organisation, hvarföre också Riksdagen tillsatt ett Särskildt Utskott, och ända står man i beredskap att här för all framtid etablera ett splitternytt embetsverk med vaktnästare på stat, och med en riktig chef, detta ord, för hvilket jag upprigtigt erkänner min förskräckelse.

Jag har med så spänd uppmärksamhet, som min natur det tillätit, följt Herr Ecklesiastik-ministern i hans intressanta framställning af den tilltänkta nya chefens embetsäligganden, och jag kan ej nog beundra den man, som vore dem alla vuxen, och liksom en föregående talare tyckte jag i Herr Ecklesiastik-ministerns skildring finna sjelfva idealet för en fulländad esthetiker. Det är möjligt att en sådan perla till chef verkligen finnes, och det är till och med troligt, eftersom Propositionen är byggd på förutsättningen af hans tillvaro. Men om verkligen för det närvarande alla dessa fullkomligheter rymmas inom en enda människovarelse, så är jag öfvertygad att om tjugo år är denna race, som redan nu börjar blifva sällsynt, af universelt och estetiskt fullbildade personligheter utgången. Ett sådant förhållande skall jag för min del blifva den siste att beklaga, emedan så angenäm och intressant denna bildning må vara i sällskapslivet, så otillräcklig är den för lefvernet. Starka och allvarsamma specialstudier äro hvad som nu göres oss mest behof; denna bildning är ej så lockande, och ej på långt när så lätt att förvärfva, som den andra, men den är vida mera värd, ty ur dess friska och nerf-stärkande källsprång flödar kraft och helsa åt samhälle och individer.

Såsom mönster för organisationen af vår musei-styrelse har för oss framhållits inrättningar vid åtskilliga Tyska samlingar af likartad beskaffenhet; men dessa mönster äro hemtade från stater, som hafva en mycket olika politisk författning med vår, och der konungaborgen och hof-

vet är medelpunkten för allt hvad konstanstalter heter. Visserligen hafva vi i små konturer hemtat våra mesta styrelseorganisationer från Tyskland, den tiden då vi voro en kontinental magt, och dessa organisationer hafva länge öfverlevvat vår försvunna politiska storhet. Men kan det nu, just då vi som bäst sträfva att befria oss från dessa numera tunga och besvärande former, vara skäl att belanra oss med nya? Jag tror att vi numera böra söka våra föredömen från annat håll. Jag känner ej mycket om embetsmannaväsendet vid kontinentens konstsamlingar, men jag har någon kunskap om anordningen vid ett af Europas största och berömdaste museer, nemligen det Brittiska, särdeles vid dess biblioteksafdelning. Der finnes visserligen en föreståndare, men alldeles icke någon chef i Svensk mening, som liksom ett andeväsende skulle sväfva högt öfver det hela, utan en arbetande ledare, en fackman, liksom alla de öfriga, blott att han genom ålder, kunskaper och aflöning, är en »primus inter pares», står främst bland sina kamrater, hvilka, lägre aflönade och med något anspråklösare lefnadsställning, likväl hvar för sig hafva en själfständig verksamhet, hvar och en inom sitt departement, och hvilka äfven hvar för sig stå på höjden af sin tids vetenskapliga bildning. När helst en ny samling tillkommer, som fordrar en särskild embetsman, anvisas ett arfvode och genast infinner sig den rätta personen. Jag har känt flere af dessa män, som egt högt aktade namn i den litterära och artistiska världen, men jag aldrig hört att de haft någon titel, liksom de ej heller ega någon lön på stat. Så länge arbetet fortfar, och de väl utföra det, åtnjuta de passande arfvoden, och när befattningen ej längre är nödvändig, indrages den, som jag tror, efter tre månaders uppsägning. På detta sätt blir allting väl skött, och särdeles billigt, alldenstund endast det verkställda arbetet betalas; men framför allt blir den besökande allmänheten utmärkt tjänstvilligt och uppmärksamt bemött. Här är nu, såsom jag tycker, ett ypperligt tillfälle för handen att bryta med det gamla hos oss hemmastadda embetsmannaväsendet och införa en friare och mera elastisk organisationsform, och jag är äfven öfvertygad, att Kongl. Maj:t skall finna det långt lättare att på ett tillfredsställande sätt sörja för värden af Statens konstsamlingar, om det föreslagna beloppet ställes till Hans disposition, att efter omständigheterna fördelas mellan endast på förordnande tillsatta befattningar, än om Riksdagen en gång för alla bestämmer att det skall finnas en så kallad chef med lön på stat, uppgående till det orimliga beloppet af nära dubbelt mot lappprissumman af 3,000 R:dr, för hvilken äldre mästars arbeten skulle få inköpas. Tvänne medelförslag hafva redan redan blifvit framställda; det oaktadt tillåter jag mig att formulera ett tredje.

Jag anhåller således till en början få föreslå att punkten b måtte erhålla följande lydelse: »att Riksdagen måtte under Riks-statens Åttonde Hufvudtitel och rubrik »Nationalmuseum» ställa till Kongl. Maj:ts disposition ett anslag af 15,400 R:dr för så väl värden om nationalmusei konstsamlingar, som deras förökande genom inköp af äldre mästars arbeten och andra konstföremål för ett belopp af minst 3,000 R:dr».

Och torde jag nu, jemte det jag anhåller om proposition på bifall till detta mitt förslag, få anmäla mig till erhållande af ordet, när punk-

ten c förekommer till öfverläggning, för att då yttra mig och afgifva förslag i den syftning, jag nu antydt.

Herr Wærn: Jag var från början den enda inom Utskottet, som med värma omfattade Kongl. Maj:ts Proposition. Jag kan icke vidkännas att orsaken dertill var, att jag är mindre sparsam än de andra Utskottets ledamöter, så snart skäl till besparingar förefinnas; utan var min åsigt den, att, då det här gäller att taga vara på och göra vinstgivande skatter, som Staten eger, så bestode den rätta hushållningen uti att tillse att detta ändamål verkligen vinnes, och vore derföre Utskottets sparsamhet, bestående uti minskning af enligt min åsigt väl behöfliga utlägg. icke på sin plats. Chefen för Ecklesiastik-departementet har utförligt och fullständigt framställt hvad i denna fråga bör sägas. Man bör finna en förmedling och underlätta samverkan emellan den lefvande och döda verlden, men härtill, likasom för att rätt bedöma värdet och framstegen i afseende på konst och vetenskap, fordras ett tråget studium och oafslätlig sysselsättning med dithörande föremål. Det är derföre jag ansett nödvändigt att hafva en chef för nationalmusei samlingar, en chef, som icke med den mindre värma, hvarmed en bisak omfattas, utan med lif och själ, såsom åt sitt hufvudsakliga värf, egnar sig åt värden af och omsorgen om dessa konstskatter. För att kunna detta måste han hafva studerat konsten och lärt att fatta värdet af densamma. Jag var derföre böjd för bifall till Kongl. Maj:ts förslag; men tidpunkten för detsammias framlemnande har varit olycklig, ty behof af penningar förefinnes nu och blir alltmer trängande. Värdet af konstalster har man icke heller ännu lärt sig att nog uppskatta, och detta lärer väl icke heller komma att ske förr, än man vid dessa samlingar sätter en person, som kan lära allmänheten att inse det värde konstföremälen ega. Hvertill tjenar inköp af nya sådana, då man icke drager någon fördel af hvad man redan har? Det är derföre viktigt att bestämma, att den person, som skall förestå och öfvervaka musei samlingar, skall uteslutande egna sig derät, och att denna bestämmelse noga accentueras. Jag vill visst ej bestrida, att den person, som för närvarande innehar ledningen af museum. ganska förtjenstfullt sköter denna sin befattning, men det kan omöjligen vara så fullkomligt, som man skulle önska, när han har andra göromål, hvilka i vida högre grad taga hans tid och arbetskrafter i anspråk, så att han måste betrakta detta såsom en bisak. Då frågan förekom i Utskottets plenum, voro meningarne härom delade, dock stämde man öfverens derom, att besparingar och indragningar kunde ske. Man ansåg sålunda att, utom chefen, äfven sekreteraren kunde undvaras, och att hans göromål kunde öfverlemnas åt den ena af amanuenserne. En annan besparing, som kunde göras, vore att, då man enligt förslaget skulle uppdraga åt intendenten en mängd småbestyr, som onödigtvis komme att upptaga hans af viktigare göromål nog hårdt anlitade tid, dessa bestyr jemväl kunde och borde öfverlemnas åt amanuenserne. Man trodde således, att arbetet kunde utföras af en chef och amanuensen, och så till vida deiar jag Utskottets åsigt. Jag vill för exemplets skull anföra antiqvitets-museum, der för närvarande finnas en chef, riks-antiquarien, och två amanuenser, hvilka helt och hållet måste egna sig åt och lefva för bestridandet af dessa deras befattningar. Huru mycket

har icke också denna konstanstalt under tidernas lopp utvecklats sig? Man har sagt sig icke vara obenägen att gifva passande lön åt en verklig och duglig chef, men först velat hafva visshet att en sådan kunde erhållas, och frågat hvar man kan finna en person, som, med erforderliga egenskaper, har lust och förmåga att egna sig åt värden om dessa samlingar. Jag vill deremot fråga: Huru är det tänkbart, att erhålla en sådan person, om man icke gör det möjligt och nödvändigt för honom att helt och hållet egna sig åt denna sak? Det är just genom utöfningen af sin syssla han skall förvärfva de nödiga specialkunskaperna. Och att han skulle uraklåta detta behöfver man samnerligen icke riskera. Denna sak, om man uteslutande kastar sig på och lägger sig vinn derom, blir så tillockande, att de göromål, som blifvit i stadgarne bestämda för chefen, icke kunna förefalla honom annat än högst behagliga. Man behöfver derföre icke frukta att platsen skall blifva vare sig, en poste d'honneur eller en poste de retraite. Jag vill framdraga ett annat exempel på angelägenheten af att göra värden af samlingar till hufvudsak och verkan deraf att detta sker. Jag har en längre tid varit ledamot af Göteborgs museistyreelse, ett museum, som redan är ganska betydande. Flere intendentur äro antagna för värden om samlingarne; endast två af dessa äro uteslutande sysselsatta vid museum, de öfrige sköta jemväl andra befattningar inom staden. Hvar och en förestår sin afdelning och uppbär derför en liten gratifikation. Alla äro de nitiske och utmärkte, och det vore orätt att säga, att den ene eller andre är mindre passande eller med mindre skicklighet sköter detta sitt kall; men erfarenheten har visat att de samlingar (de naturhistoriska och myntsamlingarne), som stå under personer, hvilka helt och hållet egna sin tid och sina krafter deråt, gjort större framsteg och att allmänheten erhållit bättre meddelanden, fulla af lif och högt intresse, genom hvilka publiken kommit till klar insigt af det värde dessa samlingar ega. De andra samlingarne åter, — lika utmärkt representerade af deras föreståndare, — hafva ej på långt när gått så framåt, som de förstnämnda. Både tid, förmåga och moraliskt ansvar göra det nödvändigt för en person att lefva för fullgörandet af de åligganden, han åtagit sig att sköta.

Då jag sålunda anser nödigt att för vinnande af den nytta, som bör dragas af dessa samlingar, sätta Regeringen i stånd att verka för detta mål; då man vidare måste se till att besparingar så vidt möjligt är iakttagas och att man icke ger mera än som är oundgängligen nödigt, hvadan man om möjligt, hvad slutsumman angår, icke bör öfverskrida Stats-Utskottets förslag, så har jag sökt att sammanföra de olika äsigterna, och vill i öfverensstämmelse dermed framställa följande förslag till stat för nationalmuseum:

För en direktör	5,000 R:dr.
” bestridande af intendents- och amanuensgöromålen	3,500 ”
” en kamererare	300 ”
” tio vaktmästare	4,400 ”
” samlingarnes underhåll och vård.	1,500 ”
” en boksamling	200 ”
” inköp af äldre mästars arbeten och andra konstföremål	3,000 ”
	<hr/>
	Summa 17,900 R:dr.

Om detta förslag vinner Kammarens sympathier, så anser jag, att Kammaren heldre bör dertill lemna bifall än att återremittera förslaget, dels emedan en återremiss skulle onödigt förlänga riksdagen, dels och derföre att, om Andra Kammaren gillar förslaget, enda följden af återremissen blir den, att Utskottet efter vanligheten endast hemställer, att Första Kammaren måtte fatta beslut. Genom en återremiss vinner man för öfrigt ej hvad som äsyftas, då Andra Kammaren, derest skiljaktiga meningar yppa sig, genom sin pluralitet öfverröstar oss: men om vi nu fatta beslut, kan möjligen kännedomen derom inverka på Andra Kammarens beslut i frågan, på det man må undvika gemensam omröstning. Jag öfverlemnar derföre mitt förslag till Kammarens bepröfvande och får derå vördsamt tillstyrka bifall.

Grefve Hamilton, Henning: Då jag förra gången yttrade mig i frågan, trodde jag mig vara ensam motståndare till Regeringens förslag, men finner nu att flere talare uppträdt emot detsamma. Då jemväl en af dessa framställt ett förslag, som hufvudsakligen närmar sig de äsigter, jag redan uttalat, så vill jag gerna afstå från min förut framställda begäran och förena mig med Herr Wærn i det yrkande, han nu gjort. Man bör vid besättandet af en chefsplats tillse, ej mindre att den person, som dervid kommer i åtanke, har förmåga att utöfva en så omfattande verksamhet, än ock att han deråt kan och skall egna all sin tid, all sin verksamhet. Den talare, som, vid granskning af förslaget och mina äsigter, derutinnan skiljde sig från mig, förklarade sig vara förskräckt öfver, att den person, som skulle hafva värden öfver musei samlingar, skulle hafva namn utaf chef. Jag har händelsevis innehaft två chefsbefattningar och är derföre ej rädd för sjelfva namnet; i sjelfva verket är det icke heller i sak utan endast i afseende på orden vi skilja oss åt: ty jag ville bedja den värde talaren säga, om han tänker sig att de ifrågavarande göromålen skola skötas af tre amanuenser med lika myndighet bredvid hvarandra. Jag tror att man dervid måste förutsätta, att en af dem har sig anförtrodt ett slags öfverinseende öfver fördelningen af och ordningen vid göromålen, äfvensom att tillse det göromålen i öfverensstämmelse med gifna föreskrifter blifva verkställda och han är då i sjelfva verket chef. Namnet är mig likgiltigt, men hvad som är nödvändigt att tillse är, att det finnes någon inom museum, som har ledningen af det hela, på det att derinom icke må uppstå oreda och planlöshet. Herr Wærn har i sitt förslag antagit den något anspråkslösare titeln af direktör liksom i Kongl. Maj:ts Proposition. Jag anser äfven denna vara tillfredsställande, och kunde man uppgifva en ännu mindre strålande benämning, skulle jag ingenting hafva emot att äfven antaga den. För min del förenar jag mig emellertid med Herr Wærn och yrkar bifall till hvad han föreslagit.

Grefve Mörner, Carl Göran: Hvar och en, som sett museum, kan icke neka till att detsamma skänker allmänheten en stor konstnjutning, men det oaktadt tror jag icke det vara klokt att för detsammias värdande antaga en så dyrbar och mångtalig bevakningspersonal, som nu blifvit ifrågasatt. Det Kongl. förslaget är ett bevis på, huru svårt vi hafva att vid en ny organisation frigöra oss från den häfdvunna äsigten, att hvar och en, som

anförtrors bestyret med någon detalj inom administrationen, hvartill kunna höra mera eller mindre viktiga göromål, måste bestås åtskilliga biträden för att lätta hans möda. Vi kunna härvid t. ex. uppställa en jemförelse mellan en landshöfdings ställning hos oss, och huru förhållandet är med en amtman i Norge. Den sednare skrifver och expedierar till större delen sjelf hvad honom åligger att ombesörja, under det den förre låter utföra detsamma genom sina biträden. Här är nu fråga om en chef, hvilken nödvändigt måste förses med en sekreterare såsom föredragande. Jag tror ärendena inom det tillämnade verket icke blifva vidlyftigare, än att chefen väl kan medhinna att föredraga dem sjelf; och hvad den öfriga personalen beträffar, så skall vid museum vara anställd en kamererare med ett så litet arvode för sitt arbete, att det är uppenbart att detta anses kunna skötas såsom bisak jemte andra bestyr. Vidare skall man hafva en intendent, åt hvilken den egentliga vården öfver konstsamlingarne blifvit uppdragen och som således lär vara ämnad att blifva den egentligen arbetande. Derjemte finnes ett anslag i den Kongl. Propositionen till en särskild boksamling. Hvarutaf denna skall bestå och hvartill den skall tjena, har dock icke blifvit närmare upplyst, om man icke får antaga den vara afsedd för chefens uti propositionen omtalade studier. Att lemna anslag för sådant ändamål tror jag för min del dock lätteligen kunna leda derhän, att boksamlingen förstoras till den grad, att den snart skall kräfva särskild lokal för förvarandet, hvarvid naturligtvis ytterligare utgifter blifva nödiga. Då hufvudändamålet med den föreslagna styrelsen är att den skall endast värda samlingar, hvilka skola vara tillgängliga för allmänheten, vill det förefalla mig, som man skulle ställa detta på större fot, än som för ändamålet erfordras, men ändock icke hafva fullt systematiskt genomfört organisationen. Jag skulle i detta hänseende vilja erinra, att på Kongl. Akademiens för de fria konsterna stat finnes uppfördt ett anslag af sextusen Riksdaler till inköp af inhemska konstnärers arbeten. Dessa arbeten skola sedermera uppställas i nationalmuseum, på hvars nu föreliggande stat man föreslagit att uppföra ett anslag af 3,000 R:dr till inköp af äldre mästars arbeten och andra konstföremål. För mig är det emellertid svårt att förstå, hvarför icke hela den summa, som är afsedd till inköp af föremål, ämnade för nationalmusei samlingar, kan ställas under en och samma förvaltning. För min del anser jag en nedsättning i det af Kongl. Maj:ts äskade anslag böra ega rum, men att, i likhet med hvad Stats-Utskottet gjort, Riksdagen skulle företaga sig att verkställa en omgäring af den föreslagna staten, anser jag blifva svårt. Visserligen tror jag icke, att den omständigheten, att en intendent lär finnas, som å befattningen har fullmägt, härför utgör något hinder, då Riksdagen icke sanktionerat lönen för honom, — och han således må förvara sin fullmägt, bäst han för godt finner, utan att vi behöfva af hans anspråk finna oss generade, men det torde dock vara mest lämpligt att ställa saken så, att man, utan att söka binda Kongl. Maj:ts händer, anvisar så stort belopp, som för ändamålets vinnande pröfvas nödigt, och tror jag för min del att den af Stats-Utskottet föreslagna summa kan vara fullt tillräcklig. Jag vill sålunda förena mig med Herr Bergstedt, med det tillägg till hvad han föreslagit, att de 6,000 R:dr, som finnas uppförda å nämnda Akademis stat för inköp af Svenska konstnärers arbeten, må framdeles, då fråga

blir om anslaget till Fria Konsternas akademi, varda till nationalmusei anslag öfverflyttad.

Friherre Nordenfalk: Då jag anser flera de väsendtligaste olägenheter, som antagandet af Utskottets hemställan efter mitt förmenande skulle hafva medfört, genom Herr Wærns förslag vara undanröjda, ber jag att få förena mig deruti och afstår således från mitt förra yrkande. Hvad frågan om medel till musei-biblioteket beträffar, ber jag få upplysa, att för samlingarnes, särskildt den ytterst rika gravvirsamlingens, ordnande, det är absolut nödigt anskaffa böcker och tidskrifter, dem Kongl. biblioteket ej eger.

Herr Statsrådet Carlson: Då den ledamot, hvars förslag i denna fråga väckt någon större uppmärksamhet, på visst sätt uppmanat mig att tillkännagifva, huruvida jag derpå kunde ingå, ber jag att få yttra några ord i ämnet. Jag har framställt grunderna för den plan jag afgifvit, och skulle äfven kunna, om jag ej ansåge det vara en pligt att spara Kammarens tid, upptaga till besvarande de anmärkningar, som deremot blifvit gjorda. Denna sak ligger mig så mycket om hjertat, att, äfven om någon modifikation skulle ske i det af mig framlagda förslag, jag anser att det vore bättre, än om sjelfva grundtanken deri skulle förstöras, hvilket efter min uppfattning skulle ske, om Utskottets förslag antoges. Det är därför jag tror mig böra säga, att det förslag, som är framställt af en ledamot i Stats-Utskottet, som noga känner förhållandena och utsigterna till framgång därför — detta förslag, som i afseende på anslagsbeloppet står midt emellan Kongl. Maj:ts Proposition och Utskottets hemställan, men med bibehållande af grundtanken i den förra, — synes mig så mycket bättre, än det af Utskottet afgifna, att, efter min uppfattning, det vore önskligt, om det, i den ställning saken nu är, blefve af Kammaren antaget.

Herr Berlin: Då jag i sällskap med en ledamot af Andra Kammaren passerade öfver Norrbro, hade jag tillfälle att änyo iakttaga, hvad jag redan förut flera gånger sett, och utan tvifvel många med mig, nemligen att ett svart rökmoln var lägradt öfver nationalmuseum, uppstigande från eldstaden till uppvärningsapparaten. Det kan icke fela, att inom några få är den mängd af stenkolsdam, hvaraf detta rökmoln är bildadt, skall genom fönster och dörrar intränga i byggnaden och nedsvärta de dyrbara konstverk, som der förvaras. Jag har visserligen rörande denna sak på enskild väg vändt mig till personer, som hafva bestyr med museum, men jag finner mig nu, i sammanhang med frågan om anslag till detsamma, föramlåten anhålla att i Kammarens protokoll få antecknad den fordran, att eldstäderna och eldningen i museibyggnaden måtte så ordnas och öfvervakas, att den fara, som hotar i synnerhet oljemålningarne, att blifva nedsvärtade och förstörda, måtte undvikas.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, förmälde Herr Grefven och Talmannen, att i afseende å det förevarande momentet, hvars antagande utan förändring icke blifvit af någon ledamot begärdt, föl-

jande yrkanden hade afgifvits, nemligen af Herr von Möller, att Kam-
maren måtte bifalla Utskottets förslag med följande tillägg: »samt att,
intilldess intendentsbefattningen blifver ledig, den nuvarande intenden-
ten endast åtnjuter den honom, enligt fullmagt, tillkommande lön, 2.000
R:dr, samt öfriga 1.000 R:dr ställas till Kongl. Maj:ts disposition»; af
Herr Bergstedt, att Kam-maren för sin del skulle fatta ett så lydande
beslut: »att Riksdagen må, under Riks-statens Åttonde Hufvudtitel och
rubrik: *Nationalmuseum*, ställa till Kongl. Maj:ts disposition ett anslag
af 15.400 R:dr, för såväl värden om nationalmusei konstsamlingar som
för deras förökande genom inköp af äldre mästars arbeten och andra
konstföremål för ett belopp af minst 3.000 R:dr»; af Herr Wærn, att
Kammaren för sin del måtte för nationalmusei konstafdelning anvisa
följande belopp, nemligen:

för en direktör	5,000 R:dr.
» bestridande af intendent- och amanuens-göromålen	3,500 »
» en kamererare	300 »
» tio vaktmästare	4,400 »
» samlingarnes underhåll och värd	1,500 »
» en boksamling	200 »
» inköp af äldre mästars arbeten och andra konst- föremål	3,000 »
Summa	17,900 R:dr

och slutligen af Herr Montgomery-Cederhjelm, att det ifrågavarande
momentet måtte till Stats-Utskottet återförvisas.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition
på bifall till momentet oförändradt, hvarvid svarades många nej jemte
några ja. sedermera proposition på detsamma antagande med det af
Herr von Möller föreslagna tillägg, hvilken proposition med nej besva-
rades, vidare proposition på antagande af Herr Bergstedts förslag, då
svaren utföllo med många ja och nej i blandning, ytterligare proposi-
tion på bifall till Herr Wærns förslag, hvarvid likaledes svarades många
såväl ja som nej, och slutligen proposition på momentets återförvisning,
som besvarades med många ja och några nej; hvarefter och sedan pro-
position på antagande af Herr Wærns förslag förnyats samt med blan-
dade ja och nej besvarats. Herr Grefven och Talmannen förklarade sig
nu hafva funnit ja öfvervägande.

Sedan flere ledamöter begärt votering, samt Kam-maren, uppå Herr
Grefven och Talmannens fram-ställning, till kontraposition vid vote-
ringen antagit Herr Bergstedts förslag; uppsattes och justerades följande
voteringsproposition:

Den, som vill, att Kam-maren skall antaga det förslag till utgifts-
stat för nationalmusei konstafdelning, som Herr Wærn framställt,
röstar

Den det ej vill, röstar

Ja;

Nej;

Vinner Nej. antager Kammaren det af Herr Bergstedt uti ifrågasvarande hänseende afgifna förslag.

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 27.

Nej — 59.

Mom. c.

Herr Bergstedt: På grund af hvad jag vid föregående momentet haft äran anföra och i öfverensstämmelse med det beslut Kammaren nyss fattat. anhåller jag att få framställa en något annorlunda formulering i afseende på denna punkt, som jag skulle önska måtte få följande lydelse: att Riksdagen hos Kongl. Maj:t anhåller, att alla tjänstebefattningar vid nationalmuseum framgent endast blifva på förordnande tillsatta.

Grefve Mörner. Carl Göran: Jag finner så mycket mer skäl att biträda det af Herr Bergstedt framställda förslag, som det synes mig att i annat fall de nyinrättade platserna skulle kunna blifva alltför bekväma till och med för vaktmästarne. Det är nemligen ibland annat föreslaget, att samlingarne icke skola vid jul- och påsktiderna hållas för allmänheten öppna. De skulle således stängas just vid de tider, då den talrikaste delen af allmänheten icke är upptagen af egentliga arbetsgöröromål. utan kunde hafva tillfälle att njuta af det förädlade nöjet att bese samlingarne. Att af konsideration för vaktmästarne betaga allmänheten detta tillfälle synes mig vara både orätt och olämpligt. I Köpenhamn har jag sjelf haft tillfälle att se, att det tillgår på helt annat sätt, och att museer och konstsamlingar just på högtidsdagar äro öfverfyllda af besökande.

Grefve Hamilton. Henning: Jag har icke för afsigt att yttra mig mot det af Herr Bergstedt framställda förslag, utan ber endast att med anledning af Grefve Mörners anmärkning, att samlingarne under jul och påsktiderna skulle vara tillstängda. få säga några ord. Det är klart, att det för vaktmästarne är likgiltigt, om de hafva ledigt denna eller någon annan tid; men dessa samlingar kunna icke förevisas, utan att några af tjänstemännen äro närvarande för att meddela upplysningar. Då dessa tjänstemän äro upptagne under hela årets lopp utan någon ledighet, har man ansett nödigt och lämpligt att under de största högtiderna någon frihet lemnades dem. Erfarenheten har äfven ådagalagt, att dessa samlingar äro mest besökta under sommartiden, då ett stort antal resande kommer till huvudstaden. Stockholms innevänare sjelfve försunna vanligen att bese dess märkvärdigheter, tills de af någon beakt från landsorten, som kommer hit för att bese sig, göras uppmärksamme derpå. Jag tror därför att någon anledning till anmärkning mot berörda förhållande icke finnes.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att i afseende å det förevarande momentet endast blifvit af Herr Bergstedt yrkadt, att Kammaren skulle för sin del besluta, att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att alla tjänstebefattningar vid nationalmuseum framgent endast blifva på förordnande tillsatta; gjordes först proposition på bifall till momentet, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på antagande af Herr Bergstedts förslag, hvilken proposition med ja besvarades.

Härefter föredrogs:

3:dje punkten i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 31.

Bifölls.

25:te punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Bland de poster, som denna punkt omfattar, är äfven det af mig förut omnämnda anslaget af 6,000 R:dr till Fria Konsternas akademi för inköp af Svenska mästares arbeten. Efter hvad jag tror mig veta, finnas för närvarande stora besparingar på detta anslag, förmodligen derföre att tillfälle till inköp af tillräckligt värdefulla arbeten ej yppats. Då det nu är fråga om att anslå medel till nationalmuseum för ett liknande ändamål, synes det mig vara skäl, att förenämnda anslag dit öfverflyttades, och att ansvaret för att medlen blifva väl använda således äfven komme att hvila på nationalmusei styrelse. Till detta mitt förslag, om ifrågavarande anslags öfverflyttning, anhåller jag om bifall.

Friherre Silfverskiöld: Jag kan icke inse fördelen af en sådan öfverflyttning, som Grefve Mörner föreslagit, isynnerhet som, efter Kammarens nyss fattade beslut om tillsättande af en särskild chef för nationalmuseum, det ännu är ovisst, hvilka personer, som komma att värda musei angelägenheter, och sättet, hvarpå detta anslag af Fria Konsternas akademi blifvit användt, icke gifvit anledning till något klander. Jag anser derför, att anslaget åtminstone för det närvarande bör få kvarstå, der det är.

Grefve Mörner: Jag kan icke inse det vara något skäl, att derför att Stats-Utskottet förbisett en sak, denna skall lemnas ovidrörd och icke behörigen ordnas. Jag får derföre, på det Utskottet måtte få tillfälle att taga saken i öfvervägande, förändra mitt förra yrkande derhän, att Kammaren ville, med bifall till punkten i öfrigt, återremittera frågan om anslaget till Fria Konsternas akademi för inköp af Svenske mästares arbeten.

Friherre Silfverskiöld: Jag tror ej, att Utskottet gjort sig skyldigt till någon uraktlåtenhet i detta fall. Att återremittera punkten synes mig vara öfverflödigt, ty Utskottet lär väl icke kunna inhemta kännedom om organisationen af den blifvande styrelsen för nationalmu-

seuu nog hastigt, för att hinna inkomma med ett nytt förslag. Jag an- håller om bifall till punkten i dess helhet.

Efter härmed slutad öfverläggning, yttrade Herr Grefven och Tal- mannen, att derunder hade yrkats dels bifall till punkten i dess helhet och dels af Grefve Mörner, att punkten, för så vidt den rörde det under rubriken: *Fria Konsternas akademi* upptagna anslaget å 6,000 R:dr till inköp af Svenske konstnärers arbeten, måtte till Utskottet återför- visas, men i öfriga delar godkännas; hvarefter Herr Grefven och Tal- mannen framställde proposition på bifall till punkten i dess helhet och, då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

26:te—30:de punkterna.

Biföllos.

31:sta punkten.

Herr Dickson, Charles: Denna punkt i Utskottets Utlåtande omfattar tvänne förslag, det ena af Kongl. Maj:t, som äskat ett anslag af 10,000 R:dr »att användas till föranstaltande i hufvudstaden af vetens- kapliga föredrag, företrädesvis uti ämnen tillhörande statsvetenskaperna och hälfdaforskningen», och det andra af en enskild motionär, Herr Kin- manson, som hemställt, att det af Kongl. Maj:t begärda anslag »måtte användas till föranstaltande i hufvudstaden af offentliga vetenskapliga föredrag i sådana ämnen, som företrädesvis tillhöra allmän bildning». Utskottet har behandlat dessa förslag i ett sammanhang och afstyrkt dem af det skäl, att Utskottet ansett denna anslagsfråga vara af kom- munal beskaffenhet. Om så vore, att detta anslag vore afsedt endast för att bereda Stockholms innevanare en intellektuel njutning, så måste man medgifva, att Utskottet hade haft fullkomligt rätt. Men denna frå- ga måste enligt min åsigt betraktas ur en allmänare synpunkt och så- som af vigt för den vetenskapliga bildningen inom landet i allmänhet. De medel, som härtill anslages, kunde blifva till god hjälp för unga män, som egnat sig åt den vetenskapliga banan och efter nyss slutade studier ännu ej vunnit anställning. Sådana unga män äro ofta i behof af uppmuntran och bidrag, och dertill kunde föreläsningarne i hufvud- staden vara ett godt tillfälle. En annan motionär, Herr Liss Olof Lars- son, har deremot yrkat afslag å det begärda anslaget och anført, att andra städer, särskildt Göteborg, på egen bekostnad föranstaltat om offentliga ve- tenskapliga föredrag. Då jag är ordförande i föreläsningsstyrelsen i Gö- teborg, är jag i tillfälle att upplysa, huru man i detta afseende der gått till väga. Vi hafva bestämt en inträdesafgift för hvarje åhörare, och hittills har det gått ihop, så att inkomsterna betäckt utgifterna, och flera serier af föreläsningar hafva blifvit hållna till allmänhetens nytta och upplysning. Jag tror, att man äfven i Stockholm skulle kunna vid- taga samma åtgärd; men jag anser dock att något anslag af Staten der- jemte är behöfligt, ehuru ändamålet måhända skulle kunna vinnas med ett mindre belopp, än det som blifvit begärtdt. Jag föranledes till denna

min åsigt, dels deraf att den närvarande ställningen ej medger att anslå någon större summa och dels af andra orsaker. Föreläsningsstyrelsen har måhända beviljat väl stora honorarier, då den betalt 100 R:dr för hvarje föreläsning. Jag vill icke bestrida, att för en föreläsningens hållande fordras mycket förberedande arbete; men om jag jemför professorernes vid universiteterna aflöning, så lära de icke kunna beräkna 100 R:dr för hvarje föreläsning; och för de unga vetenskapsmän, som uppträda här, skulle ett mindre belopp väl kunna anses tillräckligt. För 10,000 R:dr skulle dessutom, äfven om 100 R:dr utbetalas för hvarje föreläsning, komma att hållas hundra sådana; och det tror jag är mer än allmänheten kan smälta. Ett ytterligare skäl att något ned-sätta anslaget är att, efter hvad jag tror mig veta, föreläsningsstyrelsen har en ej obetydlig besparing af föregående anslag. Som jag derjemte anser, att ett mindre anslag skulle hafva mera utsigt till framgång, skulle jag derföre vilja, derest ej Kammaren vill bevilja det äskade större beloppet, hvilket jag i så fall ej vill motsätta mig, föreslå, att en summa af 5,000 R:dr ställes till Kongl. Maj:ts disposition för hållande uti Stockholm af offentliga föredrag i sådana ämnen, som företrädesvis tillhöra allmän bildning.

Herr Selander: Då jag reserverat mig mot Utskottets hemställan i denna punkt, ber jag att få säga några ord i ämnet. Frågan om offentliga föredrags hållande i hufvudstaden väcktes första gången af en representant, icke från Stockholm, utan från landsorten. Det är märkvärdigt att se, huru åsigtarna kunna vexla. Det svar, som Utskottet då lemnade och som af Rikets Ständer gillades, var alldeles diametralt motsatt Utskottets nu afgifna förslag. Hvad Utskottet nu anfört som motiv för sitt afslag, nemligen att detta bestyr är en kommunalangelägenhet, äfvensom att utgifterna borde kunna betäckas genom en inträdesafgift, upptogs då och bemöttes af Utskottet samt ogillades. Utskottet yttrade den åsigten, att det vore en allmän angelägenhet att söka bilda tonen i hufvudstaden, emedan det icke kunde nekas, att den utöfvade stort inflytande på hela landet. I afseende på inträdesafgiften, säger Utskottet, att, då all undervisning bör vara fri, vore det olämpligt att här bestämma någon afgift. Ehuru här många gånger hållits föredrag, för hvilkas åhörande en afgift varit bestämd och som det oakadt varit mycket besökta, tror jag dock icke att någon sådan i allmänhet bör finnas; ty det är just för dem, hvilka hafva minst råd att betala, som dessa föreläsningar hållas. Det är icke blott för Stockholms innevånare, som de blifva till nytta och nöje. För mängen resande vore tillfället att använda en ledig afton med att afhöra ett bildande och upplysande föredrag mycket önskvärdt. Jag hoppas att Kammaren icke skall dela Utskottets åsigt. Mot Kongl. Maj:ts nädiga Proposition skulle jag endast vilja göra den anmärkning, att jag anser tillägget derom, att föredragen borde hållas »företrädesvis uti ämnen, tillhörande statsvetenskaperna och hädforsknigen», vara öfverflödigt och böra borttagas. Med denna förändring tager jag mig friheten anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Grefve Mörner, Julius Oscar: Meningen med dessa föredrag

i hufvudstaden skulle vara att sprida bildning och kunskaper. Om hufvudstaden får anses icke blott en kommun för sig, utan för hvad en hufvudstad borde vara och hos oss verkligen är, en centralpunkt för hela landet, hvarifrån krafter utgå och åsikter och tänkesätt sprida sig till landsbygden, måste de medel, som användas att här utbreda odling och insigter, icke anses olämpligt använda. Idéen att hålla sådana föreläsningar är icke gammal; men jag tror, att föreläsningarne redan visat sig vara gagneliga och ändamålsenliga. Ett skäl hörde jag framdragas, som jag icke kan gilla, nemligen att dessa föreläsningar skulle vara till uppmuntran och hjälp för unge vetenskapsmän och lärare, som deraf vore i behof. Något sådant har jag härvid ej afsett. Tvärtom tror jag, att de utmärktaste män, med verkliga och bepröfvade kunskaper och åsikter, borde här uppträda, och ej uteslutande eller utan ådagalagd verklig duglighet, unge män, som sakna den erfarenhet åren gifva, och hvilka möjligen kunna framkasta omogna, måhända skadliga åsikter, innan är och ökade insigter lärt dem att nogare pröfva värdet af de läror de utbreda. Jag bestrider således, att dessa föreläsningar må, såsom en talare yttrat, vara till någon slags brödhjelp; ett ändamål som med dem sannerligen icke må åsyftas. I öfrigt instämmer jag med den talare, som ansett bestämmelsen, att föredragen skulle hållas företrädesvis uti ämnen, tillhörande statsvetenskaperna och hädforskningen, vara ett olämpligt tillägg, hvilket äfven jag således önskar mätte utgå. Jag förenar mig i anhållan om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, med den förändring att detta tillägg uteslutes.

Herr Nordström: Den nyare tiden har äfven i det hänseendet emanciperat sig från medeltidens traditioner och åskådningssätt, att den ej mer tillerkänner kastregimen, för att så säga, någon betydelse. Följderna af denna storartade emancipation äro oräkneliga, och till dem hör ock den, att bildning och undervisning icke uteslutande, eller ens företrädesvis, böra förbehållas vissa klasser, utan göras, så vidt möjligt, tillgängliga för alla, som lifvas af begär efter kunskap och upplysning. Det är därför, som offentliga skolor på det allmännas bekostnad inrättas, till hvilka tillträdet står öppet för alla samhällets barn; det är därför, som folkskolorna tillerkännas en så stor betydelse för samhällets kultur och intellektuella lyftning; det är därför, som alla andra sätt att sprida insigt och ljus om tingens sanna natur, om människans väsende, om den menliga verksamhetens grunder och sakenliga utveckling, om häfdernas läror, om allt, med ett ord, som lever och verkar inom samhället, måste erkännas vara fullt förtjenta af uppmärksamhet och omvårdnad af dem, åt hvilka samhället anförtrott det viktiga kallet att befordra dess välfärd och förnuftsensliga framåtskridande. Ur dessa synpunkter bör då ock det förslag betraktas och bedömas, som nu föreligger Kammaren till pröfning.

Rätteligen är det likväl två förslag, till sin grund i samma syftning, som här förekomma: det ena framlagdt af Kongl. Maj:t, det andra af en enskild motionär. Det förra afser anslag för bekostande i hufvudstaden af vetenskapliga föreläsningar i statsvetenskap och hädforskning, det sednare anslag för vetenskapliga föredrag i ämnen, som utgöra föremål för medborgerlig bildning i allmänhet. Omfattningen af

det sednare är således vidsträcktare än det förra, och för min del tror jag, att denna större omfattning mera bestämdt motsvarar den art af offentliga föreläsningar, som här afses och som utan tvifvel måste antagas vara populära föredrag, framläggande vetandets resultat på kunskapens särskilda fält och sålunda bidragande till deras allmänna spridning. Skulle ifrågavarande föredrag inskränkas till ämnen, som upp gifvas i det förstnämnda förslaget, blefve ock åhörarnes krets i samma mån mera inskränkt, och ändamålet skulle i sin mån förfelas. Erhålla de deremot den utsträckning, som det andra förslaget vill gifva dem, så icke allenast motsvara de bättre det åsyftade ändamålet, derigenom att antalet af dem, som af dem ville draga fördel, utvidgas, utan ock öppnas tillfälle för utmärktare personer och talenter på flera andra vetandets områden, att i andra ämnen för allmän, medborgarlig bildning framställa, hvad godt, hvad stort, hvad nytt de hafva att meddela. Hållna i en populär tankeledning kunde de blifva lika lockande för mannen som för qvinnan, och om någon i afseende å den sistnämnda ville säga, att de icke egentligen äro för henne, skulle han yttra något, som hade kunnat för ett halft eller helt sekel tillbaka anses i tidens åskådningssätt hafva något stöd. Uti det i sig sjelft vackra ändamålet skulle dessutom genom det förstnämnda förslaget något främmande inläggas. Vore meningen, att sålunda småningom bereda vägen till inrättande af en statsvetenskaplig fakultet, bör det väl ske i annan ordning och på ett annat sätt.

I sitt afstyrkande Betänkande har Stats-Utskottet bland annat såsom skäl anfört, att inrättandet och bekostandet af så beskaffade föreläsningar, som de ifrågavarande, egentligen skulle vara en kommunal angelägenhet, hvarom hufvudstaden, hvars inneväanare i främsta rummet af dem komme att hafva fördel, borde besörja. Det är ett uttryck af samma åsigt, som för en dag tillbaka ville göra sig gällande i afseende å theateranslaget. Hvad som emot denna åsigt yttrades då, har emellertid samma, om ej större vikt i nu förevarande fråga. Hufvudstaden är samhällets gemensamma stad, der många medborgare från andra delar af riket af hvarjehanda anledningar, vexlande, tillbringa en tid, och der de, lika med kommunens egna medlemmar, fritt ega begagna sig af alla de olika kulturmedel, som der odlas och erbjudas, och ingen torde i sjelfva verket kunna fria sig från medvetandet, att hufvudstadens betydelse för landet, ur hvilken synpunkt som helst betraktad, inefattar något mer och högre än andra stadskommuners. Hvad som till kulturmedlens höjande och utveckling från statskassan beviljas den förra kan således med skäl ej sägas innebära en orättvisa mot de sednare.

En talare, som hade ordet näst före mig, framställde en anmärkning, som förtjenar att till närmare granskning upptagas. Han förklarade sig ej finna det välbetänkt, att till utförande af ifrågavarande föredrag skulle kallas unge män, som efter afslutade studier ännu saknade den mognad och erfarenhet, som utgjorde en garanti för att föredragen ej skulle urarta till mindre välbetänkta satsar och lärör. Att uti denna anmärkning ligger något tänkvärdt kan ej förnekas; men det vore i alla fall endast något individuellt, men icke något, som låge i sjelfva sakförhållandet. En ung vetenskapligt bildad föreläsare kan

väl tänkas någon gång kunna förlöpa sig; men sådant komme då ej deraf, att han är ung, utan af andra anledningar. mot hvilkas inverkan icke heller åldern alltid utgör ett skydd. Verklig missrigtning kunde dessutom lätt afböjas af den styrelse, under hvars tillsyn föreläsningarne skulle stå.

Det begärda anslagsbeloppet slutar sig på 10,000 R:dr, och en föregående talare har föreslagit det till 5,000 R:dr. Om det förra ej kan erhållas, ligger deruti ej skäl att icke emottaga det sednare. Kommer saken i gång och får bevisa det gagn, den kan medföra, kunde man måhända hoppas anslaget förhöjning framdeles. För min del röstar jag för bifall till det förslag, som utsträcker föremålen för dessa föredrag till ämnen för allmän medborgerlig bildning.

Herr Wærn: Jag kan så mycket mindre vilja nedsätta värdet af dessa föreläsningar, som jag tvärtom anser dem vara af stor betydelse, och jag äfven bidragit till att få sådana i gång i Göteborg. Det var således icke derföre, att jag ogillade ändamålet, för hvilket anslaget blifvit begärddt, som jag förenade mig i Utskottets hemställan om afslag, utan derföre att jag trodde detta ändamål kunna vinnas utan anslag från Statens sida. I Göteborg öfverenskommo ledamöterna af dervarande vitterhetssamfund att hålla föreläsningar utan någon afgift för de besökande, och först då intresset för dessa föredrag visat sig ganska stort, bestämde man en inträdesavgift för att betäcka kostnaderna. Jag medgifver, att förhållandena äro särskilda med Stockholm såsom hufvudstad, och att här är ett andligt lif, som sprider sig äfven till landsorten. Jag kan deremot icke medgifva, att Göteborgs publik skulle vara mera förmögen än den i Stockholm; ty äfven om i Göteborg finnes en och annan rik person, så har dock den klass af människor, som besöker föreläsningarne, icke större rikedom i Göteborg än i Stockholm. Men deremot innebär redan den större folkmängden i Stockholm, att det här måste vara flere personer, för hvilka dessa föreläsningar äro af värde, än det kan vara i Göteborg. Derjemte har hufvudstaden en stor fördel, som hvarje provinsstad saknar, nemligen i de många högt bildade vetenskapsmän, som här finnas och hvilka äro i tillfälle att utan betalning hålla sådana föredrag. Man måste dock medgifva, att dessa icke alltid kunna räcka till, äfvensom att »tid är penningar», och derjemte äro kostnaderna för attiralj, böcker och planchverk m. m. ganska stora. Jag hade dock trott, att det ena kunde hjälpas med det andra, och att saken kunde gå för sig, äfven om dertill erfordrades något litet bidrag från Stockholms kommun. Det synes emellertid, att jag ej håller strängt på Utskottets mening, fastän jag slutit mig dertill, och om ändamålet icke kan vinnas på annat sätt, så anser jag de penningar, som Staten derför anslår, ingalunda bortkastade. Men om jag öfvergår till den förutsättningen, att ett anslag kommer att beviljas, anser jag dock att skälen äro talande för att sätta ett mindre belopp i stället för det begärda. Det är bättre att i någon mån anlita välviljan, än att den, som håller föredrag, alltid skall hafva full ersättning för den tid och möda han derpå användt. Om man ej anlidade den goda viljan, skulle man i allmänhet komma att begagna personer, som nyss slutat sina studier, och det vore ej alltid lämpligt. De bästa fö-

redrag äro de, som af de skickligaste vetenskapsmän hållas på ett populärt och lättfattligt sätt. Om ett anslag för det ifrågavarande ändamålet skall beviljas, ber jag derföre att det icke måtte sättas högre än 5,000 R:dr.

Herr Wallenberg: Med stort nöje har jag afhört Herr Wærns yttrade intresse för denna sak, och det förvånar mig då, att han ifrån denna början kommer till ett sådant slut, som att föreslå en nedsättning i det af Kongl. Maj:t härför äskade anslaget. Han stödjer detta sitt yrkande derpå, »att det vore bättre att i någon mån anlita välviljan, än att den, som håller föredrag, alltid skall hafva full ersättning för den tid och möda, han derpå använt. Om man ej anlidade den goda viljan, skulle man i allmänhet komma att begagna personer, som nyss slutat sina studier, och det vore ej alltid lämpligt». Det är samnt, att 100 R:dr är mycket pengar för en föreläsning, om man ej tager förarbetena i betraktande; men gör man det, så kan väl ej en så pass stor remuneration synas vara högre tilltagen, än att man mängen gång får vädja till den goda viljan och nitet för det allmänna bästa hos den, som håller föreläsningen. I afseende på frågan, om afgift bör betalas eller icke, så ber jag att få fästa uppmärksamhet på, att, ehuru Staten i skolor, akademier och universiteter bekostar fri undervisning, så motsvara ej dessa bildningsanstalter alla behofven af andlig utveckling i en stor stad. I en sådan finnes nemligen en mängd personer, som slutat sin bildning med skolan, och det är just denna klass, som skulle profitera af dessa föreläsningar. De ibland dessa, som kunna erlægga en afgift — och jag tror det vara ganska många — kunna äfven på annat sätt skaffa sig undervisning; men de, som icke hafva råd att betala en sådan, blifva reducerade till den undervisning, som man får i den dagliga pressen, och att den lemnar mycket öfrigt att önska, veta vi väl.

Man säger, att, om ej någon afgift funnes, skulle sällskapet blifva alltför blandadt på dessa föreläsningar. Detta argument har i mina ögon ingen vikt, ty kommer man dit med rena afsigter, så går man lika obesmittad derifrån, hurudant sällskapet än må hafva varit.

Blir pressen en gång hvad den kan och bör blifva — och jag hoppas det — då kan genom den för en tiondedel af kostnaden den undervisning meddelas, som vi nu äsyfta med dessa föreläsningars hållande.

Man har yttrat, att Stockholms kommun både borde och kunde bekosta dessa föreläsningar. Det skulle vara mig mycket kärt, om denna stads finanser vore i det skick, att den kunde göra en sådan depens, men förhållandena äro helt olika här mot i en annan stor stad. Jag vill blott framdraga ett exempel. Jag talar nu icke om ändamålsenligheten, utan om följderna, nemligen af jernvägen och sammanbindningsbanan. I Kongl. Maj:ts Proposition om sammanbindningsbanan påkallades af Stockholms kommun ett bidrag härför af 650,000 R:dr: men detta bidrag har redan gått till 2,300,000 R:dr, och således till 1,650,000 mera än som var beräknadt. Jag tycker, att detta är nästan dyrt betaldt för nöjet att blifva öfverkörde! Ser man i Göteborg, så har jernvägen blifvit dragen till jernvägen; här har vägen fått maka åt sig för jernvägen. Jag har blott omtalat detta för att visa, att Stockholms finanser

ser icke äro i något afundsvärdt skick, och att vi icke kunna öka våra debetsedlar, om vi icke vilja hafva alltför många på fattigvården. Här hafva vi åter ett kapitel, som kan talas om. Huru många af dem, som kommit hit från landsorten för att söka sin lycka, betunga icke vår fattigvård! Ja, det finnes exempel på, att kommuner underhålla här fattiga personer så lång tid, som fordras för att blifva delaktiga af fattigunderstöd.

Så står det till med hufvudstadens finanser, och vore de icke sådana, skulle man icke tveka att kasta på dem denna summa af 10.000 R:dr. Man har sökt att komma till sjelfständighet i detta afseende. Man har hopsamlat en summa af 60.000 R:dr, hvar till initiativet togs med anledning af Representationsförändringen; men det är under en annan rubrik, som jag dock hoppas kunna ändras. Jag hoppas således, att vi från detta håll kunna få bidrag äfvensom att vi med tiden få några testamentariska dispositioner, hvilka för dylika vackra ändamål icke äro sällsynta här i hufvudstaden.

Hvad beträffar, att anslaget kunde nedsättas på grund att det visat sig, att föreläsningarne kunnat med en mindre summa uppehållas, får jag nämna, att detta är icke något anslag funnits, utan man har dragit sig fram på besparingar.

För den otroliga händelse, att Riksdagen skulle vilja sätta sparsamhetens ljussläckare på denna upplysningens gnista, vill jag i protokollen förvara minnet af de män, som bidragit till dessa föreläsningars hållande.

Jag meddelar äfven föreläsningssämnena, på det man må se, att dessa varit af omvexlande och bildande beskaffenhet:

1864.

D:r H. O. Wieselgren: Svenska, historiska skrifter från medeltiden.

D:r C. G. Malmström: Fäderneslandets historia (den s. k. frihetstiden, med afseende å dess partistrider).

Professoren A. Key: Fysiologi (ögat, seedet).

D:r C. Th. Odhner: Fäderneslandets historia (landets inre tillstånd under dess deltagande i trettioåriga kriget).

D:r Th. Norlin: Svenska kyrkans tillstånd vid Konung Gustaf II Adolfs tillträde till regeringen.

Professoren N. J. Andersson: Botanik.

D:r J. W. Arnberg: Ekonomiska lagarne för produktionen och bytet.

Baron G. von Düben: Blodet och blodomloppet.

D:r C. R. Nyblom: Hufvudepokerna i den bildande konstens historia.

Samme man: Humorn och dess mälsmän i nittonde århundradet.

Grefve G. K. Hamilton: Politisk ekonomi.

D:r C. R. Nyblom: Om Shakespear.

Professoren C. W. Linder: Grekiska theatern och skådespelen (forts.).

Professoren H. L. Rydin: Folkrepresentationen i Sverige, dess historiska utveckling och nuvarande konstitutionela karakter. (forts.)

1865.

Professoren C. W. Linder: Grekiska theatern och skådespelen.

Professoren H. L. Rydin: Folkrepresentationen i Sverige, dess historiska utveckling och nuvarande konstitutionela karakter (forts.).

- Professoren S. Stenberg: Kemi (om några af de i praktiskt hänseende viktigaste af växternas kemiska beståndsdelar.)
- Doktor J. V. Broberg: Om den animala magnetismen och adertonde århundradets mysticism.
- Professoren H. L. Rydin: Folkrepresentationen i Sverige, dess historiska utveckling och nuvarande konstitutionella karakter.
- Doktor W. E. Lidforss: Några blad ur Franska vitterhetens häfder.
- Baron G. von Düben: Om respirationen hos menniskan.
- Professoren W. E. Svedelius: Norges historia (forts.)
1866.
- Professoren W. E. Svedelius: Norges historia.
- Professoren S. Stenberg Organisk kemi.
- C. E. Ljungberg: Sveriges materiella utveckling under de sednaste årtiondena.
- Akademi-docenten L. H. S. Dietrichson: Den bildade konstens utvecklingshistoria i vår tid, särdeles med hänsigt till den nordiska konstens alster och riktning.
- Doktor C. R. Nyblom: Konstlära.
- Doktor C. W. Pajikull: Geologi (Istiden i Norden.)
1867.
- Bahr: Kemi.
- Hildebrand: Samhälls- och rättsförhållanden på Island under sagotiden.
- Wikner: Om Plato.
- Lovén: Om Nervsystemet.
- Hagberg: Vitterhet (Spanska och Franska dramaten.)
- Hammarskjöld: Om skatter och statslån från national-ekonomisk synpunkt.
- Fries: Botanik.
- Hammarskjöld: Om banker.
- Forssell: Om centralisation och sjelfstyrelse.
- Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition.

Herr Hazelius: Ehuru nu är fråga om föredrag, ber jag Kammarren ursäktas, om jag icke håller något sådant hvarken om sammanbindningsbanan eller om hufvudstadens fattigvård. Men jag ber blott att få nämna, att, om Staten för ett vackert ändamål vill för sin hufvudstad anslå en obetydlig summa, och detta ändamål kan ernås genom en ännu mindre, så bör hufvudstaden äfven härför vara tacksam. Möjligen blir då en inträdesavgift till föredragen nödig; men i likhet med en föregående talare anser jag detta icke vara någon olägenhet. Genom en sådan avgift skulle det vinnas, att åhörare på dessa föreläsningar icke blefve nyfikne kommande och gående, utan föreläsaren hade tillfredsställelsen att hafva åhörare, hvilka följde honom under alla hans föredrag. Detta skulle vinnas om de, som ville bevista föreläsningarna, ifrån början tecknade sig för att mot lindrig avgift bevista dem. Detta i afseende på penningfrågan, i hvilket hänseende jag ville förena mig i det af Herr Dickson framställda förslaget. I afseende på ändamålet, skulle jag icke frukta att begagna samma ordalag som Regeringen, nemligen »vetenskapliga föredrag», ty hvarje ämne, som tillhör allmän bildning, ligger på vetenskapens område. Den strängaste filosofi kan göras till fö-

remål för allmän bildning, då den i framställningen gifves en sådan form. Men vid ordet vetenskap fäster mängen ett sådant begrepp om grundlighet, att man befarar dunkel vid framställningen. Vetenskapsmännen af första ordningen, en Humboldt, en Berzelius, skrefvo så klart, att hvar och en kunde fatta dem: men de af andra och tredje ordningen göra icke detta. Om nu benämningen vetenskap står kvar, så kunde deraf blifva en följd, att de unge män, som hålla föredragen, möjligen kunde gifva åt dem en mera dunkel form, för att på detta sätt visa sig riktigt lärde. Jag tror därför, att ordalagen: »föredrag i ämnen, som tillhöra allmän bildning», vore bättre.

Herr von Möller: Då det egna förhållandet inträffat, att endast de, som reserverat sig, yttrat sig; men ingen af Stats-Utskottets öfrige ledamöter yrkat bifall till Utskottets förslag, så har jag haft skäl antaga, att de blifvit genom den förda diskussionen bragte på andra tankar: men så är icke förhållandet med mig. Jag hyllar fortfarande den åsigt, som Utskottet uttalat, då det säger: »att, utan att underkänna de på förslaget sätt anordnade vetenskapliga föredragens nyttiga inverkan på den medborgerliga bildningen inom hufvudstaden, Utskottet likväl vid pröfning af förevarande anslagsfråga »ansett densamma företrädesvis vara af kommunal beskaffenhet»; och jag får på denna grund anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets ifrågavarande hemställan; dels af Herr Dickson, att Kammarén, med afslag å samma hemställan, skulle för sin del besluta, att Riksdagen må, för hållande uti Stockholm af offentliga föredrag i sådana ämnen, som företrädesvis tillhöra allmän bildning, ställa till Kongl. Maj:ts disposition ett belopp af 5.000 R:dr R:mt; dels af Herr Selander, att Kammarén måtte afslå Utskottets hemställan och bifalla Kongl. Maj:ts nädiga framställning i ämnet med den förändring, att slutorden: »företrädesvis uti ämnen, tillhörande statsvetenskaperna och häfdeforskningen» uteslötos; och dels slutligen af Herr Nordström, att Kammarén, med afslag å Utskottets merberörda hemställan, skulle till Kongl. Maj:ts disposition för år 1869 ställa ett extra anslag af 10.000 R:dr för att användas till föranstaltande i hufvudstaden af offentliga vetenskapliga föredrag i sådana ämnen, som företrädesvis tillhöra allmän bildning.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, sedermera proposition på antagande af Herr Dicksons förslag, då svaren likaledes utföllo med många såväl ja som nej, vidare proposition på bifall till Herr Selanders yrkande, hvilken proposition besvarades med många nej jemte åtskilliga ja, och slutligen proposition på antagande af Herr Nordströms förslag, då svaren utföllo med ja och nej i blandning; hvarefter och sedan proposition på bifall till Utskottets hemställan förnyats samt med många ja och nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Många ledamöter begärde votering.

Efter förmälan, det Kammaren egde att bestämma, hvilketdera af de öfriga yrkandena skulle utgöra kontrapositionen vid den blifvande voteringen, framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition derå, att bifall till Herr Dicksons förslag skulle antagas såsom kontraposition, hvarvid svarades många såväl ja som nej, vidare proposition på antagande af Herr Selanders förslag till kontraposition, då svaren utföllo med många nej jemte åtskilliga ja, och slutligen proposition på antagande af Herr Nordströms förslag såsom kontraposition, hvartill svarades många ja och nej i blandning; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Herr Dickson begärde votering om kontrapositionens innehåll.

Med anledning häraf hemställde Herr Grefven och Talmannen, huruvida Kammaren behagade besluta, att antagande af Herr Dicksons förslag skulle utgöra nej-propositionen vid voteringen om kontrapositionens innehåll, och, då dertill svarades många ja jemte några nej, förklarade denna hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

Den som vill, att, vid blifvande votering om bifall till Stats-Utskottets hemställan i 31:sta punkten af Utlåtandet N:o 32, kontrapositionen skall blifva afslag å denna hemställan samt bifall till den af Herr Kinnanson i ämnet väckta motionen, nemligen att ett extra anslag af 10.000 R:dr för år 1869 skulle ställas till Kongl. Maj:ts disposition, för att användas till föransfältande i hufvudstaden af offentliga vetenskapliga föredrag i sådana ämnen, som företrädesvis tillhöra allmän bildning, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, beslutar Kammaren att till kontrapositionen vid voteringen antaga afslag å Utskottets hemställan samt bifall till Herr Dicksons förslag, att Riksdagen må för hållande uti Stockholm af offentliga föredrag i sådana ämnen, som företrädesvis tillhöra allmän bildning, ställa till Kongl. Maj:ts disposition ett belopp af 5.000 R:dr.

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 28;

Nej — 53.

Upplästes och godkändes följande voteringsproposition för hufvudvoteringen:

Den, som bifaller Stats-Utskottets hemställan i 31:sta punkten af Ut-lätandet N:o 32, röstar

Ja;
Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår Kammaren denna hemställan och beslutar för sin del, att Riksdagen må för hållande uti Stockholm af offentliga föredrag i sådana ämnen, som företrädesvis tillhöra allmän bildning, ställa till Kongl. Maj:ts disposition ett belopp af 5,000 R:dr.

Vid denna voterings utgång befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 39;
Nej — 46.

32:dra punkten.

Lades till handlingarne.

33:dje—38:de punkterna.

Biföllos.

39:de punkten.

Herr Dickson, Charles: Ur ren principiell synpunkt måste jag mot-sätta mig detta anslag och yrka afslag å detsamma. Fragan gäller här, huru långt Staten bör understödja enskilda företag och personer. Svaret ligger nära till hands, ty denna skyldighet måste förefinnas i samma mån som dessa personer eller anstalter äro allmänt nyttiga. Här har nu äskats ett an-slag af 2.000 R:dr för en enskild anläggning, som tillhör en enskild per-son, med endast det vilkor att 4 personer få utan betalning draga nytta af den. Jag kan icke finna, att detta är en anstalt, som rättvisligen kan påkalla understöd af allmänna medel, ty det är icke en sjukvårds-anstalt utan ett läkemedel och — jag medger det — ganska kraftigt läkemedel, och då bör den, som begagnar sig häraf, äfven betala det. Att nu gifva statsanslag härtill vore detsamma som att betala en apo-thekare, derföre att han håller allmänheten till handa ett dyrbart läkeme-del. Skulle denna anstalt understödjas med statsmedel, så finnas många andra inrättningar, som kunde komma fram med sådana anspråk. Vi hafva t. ex. i Göteborg en luftklocka, som icke utan uppoffringar kan underhållas; men icke kan det falla mig eller någon annan in att för densamma begära understöd. Jag anser, att, om detta anslag beviljas, så kan deraf uppkomma ett ganska vädligt prejudikat, och jag kan icke tro, att man som princip bör uppställa, att Statsverket skall understödja dylika företag af fullkomligt enskild natur. Jag kan tillstyrka anslag för vetenskapliga arbeten, som komma hela landet till godo, men icke

för ett sådant företag som detta, hvilket endast är dem till nytta, som begagna sig deraf.

Den förste uppfinnaren af detta läkemedel gjorde sig på uppfinningen en stor fortyn och begagnade den som en inkomstkälla. Jag vet icke, hvarför icke denna kan göra detsamma.

På dessa grunder anhåller jag om afslag å Utskottets Utlåtande.

Häri instämde Herr Thorburn.

Herr Faxe: Det är visserligen sannt, att ifrågavarande anstalt tillhör en enskild person; men jag anser det vara af stor vigt, att den kan upprätthållas. Man säger, att den, som begagnar sig häraf, också må betala. Det finnes nog många, som kunna betala; men äfven många, som icke kunna betala och dock vid denna anstalt åtnjutit behandling, och under sådana förhållanden anser jag icke mer än billigt, att denna ersättning lemnas, som dessutom icke är större, än att den motsvarar afgiften för de fyra personer, som för anslaget erhållande skola der behandlas hela året om. Dessutom har detta anslag under flera riksdager utgått; och då den mediko-pneumatiska anstalten fortfarande motsvarar sin bestämmelse, kan jag ej finna något skäl att nu indraga det, så mycket mindre som det finnes en annan enskild anstalt, det orthopediska institutet, som har ett årligt anslag af 8,000 R:dr.

Som jag förut sagt, tror jag det vara af vigt, att understöd lemnas, och jag får därför yrka bifall till Utskottets Utlåtande.

Herr Ekman, Carl: När den mediko-pneumatiska anstalten i Stockholm först anlades, väcktes inom riksdagen motion om anslag till densamma. och jag var då i tillfälle att lemna min röst för bifall till denna framställning. Jag gjorde det, därför att då var saken ny, och jag trodde, att det fordrades ett understöd, för att detta företag, hvars anläggare riskerade icke obetydligt, skulle komma till stånd. Men förhållandet har sedan dess förändrat sig. En sådan anstalt finnes nemligen nu i Göteborg och en under anläggning i Upsala, och man torde häraf kunna draga den slutsats, att, om ock icke denna anstalt i och för sig sjelf lemnar en inkomst motsvarande utgifterna, så är den dock icke så litet lönande derigenom, att den tillför innehafvaren ett större antal patienter, än han annars skulle kunnat påräkna. Jag tror således, att den förlust anläggningen och möjligen underhållet af en sådan anstalt medför motsvaras af den ökade praktiken, och att den, som anlägger en dylik anstalt, har denna beräkning. Icke heller kvarstår det förhållande, som först egde rum, att nemligen alla, som ledo af åkommor, för hvilka denna kur användes, måste resa hit, och således anstalten var af nytta för hela landet. Nu deremot, sedan 2 nya anstalter i den vägen kommit i gång, är det naturligt, att de, som bo i dessas närhet, anlita dem, hvarigenom området för anstaltens i Stockholm verksamhet inskränkes.

På dessa grunder anser jag, att anslaget från Staten bör upphöra. och jag får därför anhålla om proposition på afslag å Utskottets förslag.

Herr Wærn: Det är några anslagsfrågor, som vid alla riksdagar återkomma och öfver hvilkas ändamålsenlighet föregående Riksdagar yt-

trat sig. Jag kan för min del icke finna, att Stats-Utskottet i fråga om dessa har annat att göra än att göra sig underrättadt, om samma skäl, som talat för dess beviljande, fortfarande hafva sin fulla giltighet, samt de inrättningar, till hvilka de lemnas, fortfarande motsvara sin bestämelse och i så fall tillstyrka dem. Den mediko-pneumatiska anstalten i Stockholm har alltså sedan 1866 åtnjutit ett årligt understöd af 2,000 R:dr. Förra Riksdagen, som nagelfor temligen strängt med anslagen, ställde det af enskild motionär begärda understödet till Kongl. Maj:ts disposition, för att, efter vederbörandes hörande, utbetalas, i fall anstalten sålunda befunnes förtjena detta anslag af allmänna medel.

Kongl. Maj:t har med anledning häraf infordrat Sundhets-kollegii utlåtande, och jag får ur detta utlåtande anföra följande:

»Till fullgörande af den nädiga befallningen får Kollegium underdånigst anföra: Att vid ifrågavarande anstalt under de trenne föregående åren 1864—1866, eller den tid densamma varit i åtnjutande af statsanslag, tillsammans 1,841 personer blifvit behandlade, hvaraf ej mindre än 844, eller 48 procent, erhållit fri vård; att antalet besökande under loppet af nämnda tid företett en jemn progressiv tillökning, hvaraf torde kunna slutas till det stigande förtroende inrättningen vunnit hos allmänheten, att den mediko-pneumatiska behandlings-metoden uti många handa sjukdomar allt mer och mer visat sig vara ett värdefullt läkemedel, i hvilket hänseende förtjenar särskildt omnämnas, att af samtliga under ofvanberörda trenne år värdade ej mindre än 1302, eller 70,7 procent, blifvit deraf återställda till helsan eller väsendtligen förbättrade, hvilken fördelaktiga verkan ej sällan inträffat i sjukdomsfall, der konsten förut med andra medel ej lyckats åstadkomma samma resultat, hvaran för framtiden denna läkemethod svärligen kan umbäras bland öfriga läkarekonsten tillhörande medel, samt att ej mindre anläggningen än äfven underhållet af en dylik inrättning är förenad med sådana omkostnader, att enskild person, uteslutande på egen bekostnad, knappast utan oppoffring kan underkasta sig densamma.

På grund af hvad sålunda blifvit i underdånighet anfördt och i betraktande ej mindre af den gagnande verksamhet berörda anstalt utöfvat i medicinskt hänseende, än äfven med särskildt fästadt afseende å det stora antal medellösa personer, som derstädes åtnjuta kostnadsfri vård, anser Kollegium densamma vara af den vigt och beskaffenhet, att den fortfarande förtjenar att af Staten understödjas».

Till följd af detta ampla loford erhöi ock Statskontoret befallning att till den mediko-pneumatiska anstalten i Stockholm utbetala det till Kongl. Maj:ts disposition ställda anslaget af 2.000 R:dr. Under sådana omständigheter hade Utskottet endast att genom revision af räkenskaperna göra sig underrättadt, om ett fortfarande anslag vore behöfligt eller icke, och då denna revision visade en brist af 1.100 å 1.200 R:dr. så ansåg sig Utskottet hafva allt skäl att tillstyrka bifall till motionen, hvarom äfven jag nu anhåller.

Deremot anser jag allt skäl förefinnas, att Riksdagen ser sig mycket väl för, innan den beviljar något nytt anslag af denna sort.

Herr Fröman: Jag gillar de äsigter, som af en föregående talare blifvit uttalade mot beviljandet af anslag till enskilda personer, och

skulle hysa betänklighet att bifalla det nu förevarande, om det vore första gången det komme i fråga. Men vi veta alla, huru pass strängt Representationen hittills hållit på en dylik grundsats. Sålunda har ock denna inrättning, då den först uppkom, erhållit understöd af Staten, hvarigenom den kommit till stånd. Detta anslag har fortfarande varit beviljadt af flera riksdagar, hvarigenom inrättningens grundläggare blifvit inledd att på densamma utveckling göra allt större uppoffringar, Inrättningens nytta har icke af någon blifvit ifrågasatt, och den har af den högsta auktoriteten i detta hänseende, Sundhetskolegium, fått de amplaste vitsord. Då denna anstalt således är afgjordt nyttig, men, enligt hvad räkenskaperna visa, densamma icke utan understöd kan utöfva samma verksamhet som hittills, d. v. s. kostnadsfritt tillhandahållas så många fattiga sjuklingar, så kan jag för min del icke finna det vara rätt att icke bevilja till ett så välgörande ändamål detta obetydliga anslag.

Det är sagdt, att denna inrättning icke skulle gagna andra än Stockholms fattige. Jag är deremot i tillfälle att vitsorda, det fattige personer från åtskilliga trakter af landet uppsökt denna anstalt, och att de af dess egare blifvit med sällspord oegennyttia och omvårdnad behandlade. Han har med ovanlig grannlaghet gjort sig underrättad om, huruvida sjuklingen haft medel att bekosta kuren, och der han funnit ett annat förhållande, efterskänkt afgifterna, äfven om de sjuka icke begärt det, och denna kur är ganska dyr, ty hvarje séance kostade åtminstone i begynnelsen 3 R:dr, och för en fullständig kur erfordras 120 séancer, således en summa af 360 R:dr. Jag har hört, att priset sedermera blifvit nedsatt till 2 R:dr för hvarje séance, men om anslaget indrages, så måste sannolikt priset å séancerna höjas, och blifva ganska betungande äfven för dem, som äro mindre bemedlade om ock icke så, att de kunna ega anspråk på friplats. I följd deraf måste tilloppet minskas, kanske till den grad att inrättningen icke kan uppehållas ens för betalande; och som jag anser detta skola blifva en kännbar förlust för de olyckliga lidande, som i denna inrättning finna lisa i plågorna, om ock icke alltid full bot för dem, kan jag ej annat än på det varmaste tillstyrka bifall till Utskottets förslag.

Friherre Funck: Efter den särdeles rikhaltiga och tillfredsställande utredning, som frågan fått, kunde det vara öfverflödigt för mig att tillägga något; men jag känner mig af min pligt uppmanad att lägga mitt ringa ord till försvar för Utskottets förslag, då jag af egen erfarenhet kan vitsorda det nyttiga i denna anstalt. Den alltför kraftiga ventilationen i detta rum hade nemligen vid förra riksdagen på mig det inflytande, att jag blef förkyld och måste anlita kloekan. Jag blef häraf fullkomligt återställd; men är nu på väg att ånyo behöfva tillgripa samma kur för att krya upp mig.

Under den tid, jag besökte denna anstalt, var jag i tillfälle att se många fattiga, icke endast från hufvudstaden utan äfven från provinserna, der vårdas; och af det af eu föregående talare citerade Sundhetskolegii utlåtande synes, att icke mindre än 48 procent af de besökande åtnjutit fri vård, oaktadt detta icke varit någon skyldighet för anstaltens egare, som endast var pligtig lemna fria bad åt tvänne sjuka

dagligen. Jag hemställer, om under sådana förhållanden det vore lämpligt att indraga detta anslag och för min del får jag nu med lika liten tvekan yrka bifall till Utskottets förslag, som jag i Utskottet gjorde det till motionärens.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande hemställan, och dels afslag derä; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på afslag derä, då svaren likaledes utföllö med blandade ja och nej; hvarefter och sedan proposition på bifall till merberörda hemställan förnyats samt med ja och nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes och justerades följande voteringsproposition.

Den, som bifaller Stats-Utskottets hemställan i 39:de punkten af Ut-låtandet N:o 32, röstar

Ja ;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren denna hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 29;

Nej — 23.

40:de—45:te punkterna.

Biföllos.

46:te punkten.

Herr Nordensfelt, Enar Wilhelm: Liksom en föregående talare yttrat, hyser äfven jag betänkligheter vid bifall till åtskilliga anslag under denna hufvudtitel, som fortgått under flera år; men just den omständigheten, att de fortfarit i flera år och det därför skulle vara svårare att afbryta dem, vore för honom en anledning att ej dervid göra någon anmärkning. Men då jag instämmer i denna hans åsigt, kan jag icke underlåta att fästa uppmärksamhet vid, att här är fråga om ett alldeles nytt anslag.

Jag förbiser ingalunda vigten af den sak, hvarom här är fråga, och jag anser, att denna period af vår historia alltför väl behöfver en närmare utredning, än den nu har; men jag hyser på samma gång den tro, att intresset för vetenskapen är nog starkt, för att denna utredning nog i sinom tid utan statsanslag skall blifva gjord. Dessutom anser jag det ligga en stor olägenhet deri, att denna uppgift skulle lösas af

en professor i Upsala, som derigenom skulle dragas från sin akademiska verksamhet.

Jag har derpå sett ett exempel i Lund i Professor Schlyter, som under flera år haft anslag för att utarbета Sveriges gamla lagar. Jag kan icke bedöma detta arbete, som utan tvifvel är af stort värde; men nämnde professors stora förmåga och ovanliga kunskaper hafva härigenom blifvit tagna från hans egentliga verksamhet, och så skulle nu äfven förhållandet blifva med Professor Malmström.

På dessa grunder får jag yrka afslag på Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Wærn: Den föregående talaren har missförstått ett af mig fäldt yttrande. Min mening härmed var den, att man icke borde bevilja nya anslag för ändamål, som icke vore af allmänt nyttig natur. Här är icke fråga om en sådan sak, utan om en, som onekligen är af nytta för hela landet. Hvar och en, som läst början af det arbete, till hvars fortsatta utgifvande detta anslag begäres, kan ej annat än på det högsta önska, att detta mål vinnes, och det kan enligt min tro ej nås utan statsanslag, ty att skriva vårt lands historia är ej ett så lönande företag, att det kan göras utan enskild uppoffring. Då vi ej kunna fordra en sådan uppoffring, och då detta omfattande arbete gör det omöjligt för den utmärkte vetenskapsman, som påbörjat det samma, att på samma gång egna sig åt dess fortsättande och upprätthålla den akademiska professionen, så anser jag det vara stora skäl att heldre än att bortkasta den skatt vi ega i professor Malmströms gjorda förberedande arbeten, bevilja detta anslag för att sätta honom i tillfälle aflöna en vikarie och derigenom uteslutande få egna sig åt fortsättandet af det påbörjade historiska arbetet.

Jag får på denna grund anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Herr Bergstedt: Om det Svenska samhället har en sådan rikedom af högt utrustade privatmän, som den föregående talaren antydt, män hvilka, liksom Englands Grote, kunna använda det ekonomiska isolerandets angenäma lugn för utförande af betydande litterära arbeten; om det finnes i landet på amatörshänder en sådan samlad skörd af materialier, ett sådant omfattande förarbete af ut- och inländska arkivforskningar, att historien öfver ett sådant tidskifte som frihetstidens när som helst kan framställas och liksom skakas ur armen, då skulle jag i sanning skynda att förena mig med den värde talaren i hans yrkande på afslag. Men nu är beklagligtvis icke någon rikedom på sådana saker för handen; knappast nog ett torftigt och knapphändigt nödfallsförråd. Den värde talaren anser saken som ny; detta är icke fullt exakt. Redan 1852 börjades förarbetena till detta historiska arbete, i det Herr Malmström då med understöd af statsmedel uppehöll sig omkring ett års tid i London, Paris och Köpenhamn, för att i dervarande arkiver afskrifva hvad som i dessa länders ministerberättelser vore af vigt för vår historia under den ifrågavarande tidrymden. Jag har någon kännedom om dessa excerpter och den möda de kostat. I Frankrike är det endast delvis tillåtet att begagna utländska minister-

arkivet, och hvad som afskrifves bortklippes eller öfversuddas utan skonsamhet af arkivariern, så vidt det i någon mån anses blottställande för Frankrikes anseende.

Som dess sändebud i Sverige under sista årtiondena af frihetstiden hade en alldeles för noggrann reda på våra intimaste merkantila detaljer, af våra riksdags- och statsmäns uppförande, så kasta de hemsända rapporterna ett hjert om icke alltid ordrikt ljus öfver våra inhemska förhållanden. Hvad af dagens arbete bortklippes af arkivarierns sax, måste nattens arbete ur minnet mödosamt suppleras. Sålunda användes tiden under utrikes vistelsen. Hvad alltsedan hemkomsten Herr Malmström kunnat rädda af sin tid undan embetspligter, har han med stora ekonomiska uppoffringar egnat åt omfattande arkivforskningar. Det är ingen leksak att studera den tidens råds- och riksdagsprotokoller; de föreligga ej i små bekväma tryckta häften som våra, utan måste uppsökas i ofantligt digra och svårhandterliga folioband, ofta skrifna med svårlästa handstilar. Sådana förarbeten, som här finnas undangjorda, äro ingen leksak, som hvem som helst improviserar när han behagar, och jag vågar anse det som en mycket dålig hushållning, om Kammaren af en obetänksam sparsamhet skulle blifva vållande till att de icke komma till någon nytta. Det sadas att detta arbete i alla händelser skulle blifva utgifvet ehuru ett eller annat är sednare. Det kan vara mycket osäkert, och en hvar som känner akademiska affärer vet att den som skött profession i historien icke har någon tid att sköta litterära saker, och författaren, som nu står på höjden af sin mannakraft, blir, efter tidens ordning, ej alltid stående der; om ett, två eller tre år kan det vara för sent. Om hans helsa och krafter svika, kan icke sjelfva Kongl. Sundhetskollegium återgifva honom dem, och därför anser jag saken vigtig. Med glädje har jag sett Utskottets tillstyrkande och hört en dess ledamots värdefulla understöd. Jag anhåller och hoppas, att Första Kammaren ej lemna ett sådant den fosterländska odlingens kraf obehjertadt, utan gifver sitt bifall till hvad Utskottet i denna punkt föreslagit.

Herr Statsrådet Carlson: Om behovet af detta anslag blifvit för mig anmäldt, skulle jag ansett som en skyldighet att äfven i den ställning, som finanserna nu äro, tillstyrka detsamma. Då således jag icke nu kan tala till följd af min embetsställning, så hoppas jag dock, att Herrarne icke misstycka, att jag, som haft beröring med denna vetenskap, uttalar mitt omdöme om ifrågavarande arbete. Jag får då säga, att enligt min åsigt är detta arbete af den vigt, att den ringa summa, som för dess fortsättande är begärd, onekligen, om den bifalles, skulle vara väl använd.

Jag måste här påpeka en omständighet, som ligger i naturen af våra Svenska historiska forskningar, men icke återfinnes i andra länder; och det är den, att, om man vill blifva upplyst om våra förhållanden, måste man hemta källorna ur handskrifter, som måste ord för ord afskrifvas. Hvilket arbete och hvilken tidsförlust detta medför, kan man lätt föreställa sig. Dertill kommer att hos oss, der vetenskapsmannen nästan alltid på samma gång är embetsman, tillåter honom ej hans arbete att uteslutande egna sig åt vetenskapen. För att icke nu den skatt

af vetande, som redan är nedlagd på detta arbete, må gå förlorad, vore särdeles önskligt för den allmänna odlingen, om fortsättandet af det samma kunde vinna allt det understöd, det förtjenar.

Hans Excellens Herr Grefve Sparre: Jag ber att få förena mig med dem, som yrkat bifall till förevarande punkt, och tror, att det skulle vara Svenska Representationen värdigt att bifalla det föreslagna beloppet.

Den period af vår historia, som Professor Malmströms arbete omfattar, utmärkt så väl genom nyttig verksamhet i mångfaldiga hänseenden som genom politiska felsteg och inkräkningar, blifver äfven för kommande tider särdeles lärorik.

Särskildt ber jag i afseende på det begärda anslaget få nämna, att universitetet i Upsala är för närvarande i de lyckliga omständigheter, att, äfven om Professor Malmström skulle för ifrågavarande arbete någon tid vara hindrad sköta sitt lärarekall, kan till hans lärareplats lämplig yngre vikarie erhållas.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till punkten och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på punktens antagande och, då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

47:de och 48:de punkterna.

Biföllos.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem
O. Brakel.
